

Malmö högskola

Läroarutbildningen

Barn Unga Samhälle

Avancerad nivå

15 högskolepoäng

Fight Club – Ipremanne vs Svartepetter

en diskursanalys av den manliga förskolepedagogens avbild i dagspressen

A discourse analysis of the image of male preschool teachers in the daily press

Linda Hamberg

Lärarexamen 210hp

Barndoms- och ungdomsvetenskap

2011-01-14

Examinator: Fredrik Nilsson

Handledare: Bjørg Kjaer

Abstract

Fight Club – Ipremannen vs Svartepetter. En diskursanalys av den manliga förskolepedagogens avbild i dagspressen, ett examensarbete av Linda Hamberg.

Mäns fåtalighet i förskolevärlden formuleras som ett problem utifrån olika diskurser. Manliga förskolepedagoger framställs på olika sätt att inneha särskilda betydelser, betydelser som skapar vissa förhållningssätt. I detta arbete betraktas massmedia som en viktig aktör i att sprida generella framställningar och förhållningssätt. Syftet med studien är att med en diskursanalytisk metod, förstå hur media förmedlar betydelser av manliga förskolepedagoger. Det finns forskning om män i förskolan och diskursanalytisk forskning på media ur genusperspektiv, men det saknas forskning på medias framställningar av manliga förskollärare i Sverige. Däremot har det gjorts diskursanalytisk forskning på den offentliga debatten om män i barnomsorgen i Danmark. Undersökningens källmaterialet består av ett antal tidningsartiklar ur de fyra största rikstäckande svenska dagspresstidningarna, mellan år 2005 och år 2010. Analysen visar att det cirkulerar sex olika diskurser i pressen. Fyra diskurser har ett gemensamt mål att skapa en bild av män i förskolan som oumbärliga och behövda, en diskurs påpekar att närvaron utgör en risk för könsrolls cementering och en annan uppvisar manliga förskolepedagoger som potentiella pedofiler. I denna diskursiva kamp framträder främst två motstridiga betydelsebildningar, ”problemlösaren” och ”förövaren”. Diskursernas gemensamma drag är dock att en manlig förskolepedagog förstås som en representant för sitt kön och subjektpositioneras därmed på annat sätt än kvinnliga förskolepedagoger. Utifrån teorier om utsagors retorik kan undersökningen konstatera att fenomenet ”manlig förskolepedagog” inte har uppnått kulturell legitimitet.

Nyckelord: diskursanalys, genus, manliga förskollärare, massmedia, mediebild.

English

The lack of men in child nursery is a phenomenon which is an explicit problem from several perspectives. Using discourse analysis, the purpose of this study is to understand how media mediate the significance of male preschool teachers. In this research, media is considered as an essential operator distributing public attitudes. Previous research, concerning men's positions in child nursery has been made, and representation of gender in media has been focus for some discourse analysis, as well. But there is no previous study of the representations of male preschool teachers in the daily press in Sweden. In Denmark, though, the public debate about men in child nursery has been in focus for this kind of research. The source material of this study consists of a number of newspaper articles, published between the years of 2005 and 2010, from the four largest Swedish daily presses, which have nationwide coverage. This analysis shows six different discourses circulating within the daily press. Four discourses are united about creating an image of the male preschool teacher as needed and indispensable. One discourse indicates that the presence of men in preschool involves a considerable risk of maintaining traditional sex roles. Another discourse points out male preschool teachers as potential child molesters. The two conflicting forefront images of men in child nursery are: the troubleshooting man and the perpetrator. The implicit comprehension of male preschool teachers being representatives of their male sex is common to all six discourses. Men's subjects positions therefore differ from female preschool teachers. With rhetorical theories, this study can confirm that the phenomenon of male preschool teachers has not achieved cultural legitimacy.

Key words: discourse analysis, gender, male preschool teachers, mass media, media image.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
Syfte och frågeställningar.....	9
Uppsatsens struktur.....	9
2. Teori och metod.....	11
Maskulinitetsteori.....	11
Intersektionalitet.....	12
Diskurs.....	13
Kategorisering och maktordning.....	13
Makt, kunskap och sanning.....	14
Retoriska aspekter på sanning.....	15
Diskurs och dess sociala konsekvenser.....	15
Diskursanalys.....	16
Ett diskursteoretiskt angreppssätt.....	17
Diskursordning.....	18
Diskursernas kamp.....	18
Stora och små diskurser.....	18
Kritik mot diskursanalys.....	19
Sammanfattning.....	19
3. Tidigare forskning.....	21
Diskursanalyser av tidskrifter ur genusperspektiv.....	21
Manliga förskolepedagoger i den danska offentliga debatten.....	21
Diskursanalys av formuleringsretorik kring ett samhällsfenomen.....	23
Sammanfattning.....	23
4. Tillvägagångssätt.....	25
Urval.....	25
Tidningarnas politiska inriktningar och genrer.....	25
Sökning och sökord.....	26
Bortfall.....	26
Kvalitet, kvantitet och korpus.....	27
Etik.....	27
5. Resultat och analys.....	28
Presentation av materialet.....	28
Sammanfattning.....	29
Diskursordningen.....	30
Den hegemoniska alliansens självklarheter.....	30
Självklarheter om nodalpunkten ”manlig förskolepedagog”.....	31
Hur män framställs som få.....	31
Hur män i barnsomsorgen särställs och görs åtråvärda.....	31
Vad den manliga förskolläraren inte är.....	32
Sammanfattning.....	32
Självklara moment i den hegemoniska alliansen.....	32
Perifera moment i den hegemoniska alliansen.....	33
Kvinnliga medarbetare.....	33
Föräldrar.....	34

Centrala moment i den hegemoniska alliansen	34
Barn	34
Förskolan	36
Sammanfattning av momenten i den hegemoniska alliansen	37
De olika hegemoniska diskurserna	37
Diskursen om barns behov	38
Sammanfattande diskussion	39
Jämställdhetsdiskursen	40
Den genuspedagogiska definitionen	41
Subjektpositionering av de kvinnliga förskolepedagogerna.....	42
Sammanfattande diskussion	43
Organisationsdiskursen.....	43
Sammanfattning	44
Arbetsmarknadsdiskurs	44
Sammanfattande diskussion	45
Sammanfattning av de olika hegemoniska diskurserna.....	45
Analytiskt undersökande diskurs.....	46
Sammanfattande diskussion	48
Riskdiskursen	48
Massmedias roll.....	49
Momentens betydelseförändring	49
Den manlige förskolepedagogens subjektposition i riskdiskursen.....	50
Den diskursiva förståelsens sociala konsekvenser	51
Sammanfattande diskussion	51
Diskursernas kamp i diskursordningen	51
Hegemoni och antagonism	52
Diskursers olikheter.....	52
Kvällstidningar och morgontidningar.....	53
Sammanfattning om diskursernas kamp.....	53
Kulturell legitimitet	54
Att motarbeta en konkurrerande diskurs	54
Vardaglighet	54
Likställdhet och särart	55
Hur en diskurs kan skapa behov	55
Hur en diskurs kan använda säkerhetsmarkörer	56
En representant av sitt kön.....	57
Aspekt på talutrymme och kritiken mot diskursanalys	58
Forskarens roll och reflexivitet.....	59
6. Avslutande diskussion	60
Undersökningens kunskapsproduktion och brister.....	61
Slutord	61
Referenser.....	62

1. Inledning

Mäns fåtalighet inom förskolan är ett fenomen som kan undersökas och förklaras ur olika perspektiv. En del av förklaringen kan vara förskolans historiska bakgrund. Institutionen förskolan, eller barnträdgården som den hette från början, utvecklades i slutet av 1800-talet av kvinnliga initiativtagare ur borgarklassen. De skapade en egen sfär att utveckla och forma som var förenlig med tidens ideologi. Eftersom män inte befattade sig med vård, omsorg och hem hade kvinnorna fria händer att själva forma det pedagogiska arbetet. Först under 1950- och 1960-talen blev det successivt möjligt för även män att utbilda sig till förskollärare, men det ansågs ändå vara ett yrke för kvinnor. Än i dag ses yrkets starkt könsmissiga prägel som ett hinder för att förefalla som ett naturligt yrkesval för män (Tallberg Broman, 2002:54).

Förskolläraryrket kan då delvis förstås som ett strukturellt organiserat kvinnoyrke. Vilka positioner är då möjliga för en man som bryter normer och börjar arbeta på en förskola, en traditionell kvinnoarbetsplats? Vilka betydelser ges manliga förskollärare och hur förhåller sig omvärlden generellt till dem?

Jag tror att jämlika värderingar av mans - och kvinnodominerade yrken är en långsam och segdragen process, som kanske till viss del beror på att långt ifrån alla går utbildningar där man för diskussioner om jämställdhet och feminism. Eftersom människor i samhället även är mediekonsumenter, får massmedia ett finger med i spelet då offentliga bilder, attityder och värderingar över samhällsfenomen skapas.

På många områden har vi inga andra kunskaper eller erfarenheter än dem vi tar del av via tidningar, radio och TV, utan har medierepresentationerna som enda utgångspunkt i forandet av våra uppfattningar om omvärlden (Engström, 2008:41).

Massmedia fungerar således som en förmedlare och skapare av generella uppfattningar.

I mitt arbete analyserar jag hur media tar sig an fenomenet ”män i barnomsorgen” och vilka innebörder som tillförs den manlige förskolepedagogen¹. Jag har sökt i www.uppsatser.se, MUEP och Libris efter examensarbete och avhandlingar som berör mitt valda ämne, om medias bild av män i förskola, utan resultat. Däremot finns det forskning om män i förskola och forskning om medieanalys ur genusperspektiv. Min uppgift blir att sammanföra dessa två olika områden, och förhoppningsvis bidra med kunskap om vilka betydelser män tilldelas och hur dessa betydelser blir till i media.

För att greppa en förståelse av mannen i ett otraditionellt yrkesval har jag gjort en diskursanalys av medias distribuerade texter om män i förskolan. Jag har avgränsat mig av praktiska skäl mot tidskriftartiklar inom dags – och kvällspress. Enligt Svensk Dagspress (2010) läser 83 procent av Sveriges befolkning mellan 15-79 år någon dags-tidning på vardagarna (2010-10-01, www.dagspress.se, se TU pdf-fil). Att många läser dagstidningar är relevant för mediets betydelse för spridning av förhållningssätt.

I en diskursanalys sätts inte materialet i någon hierarkisk ordning, det vill säga texter ur veckopress jämföras med vetenskapliga rapporter för deras gemensamma strävan att säga något om verkligheten. Med det menas att vissa texter inte är mer ”sanna” än andra. Diskursiva mönster går ändå igen i de olika textgenrerna (Börjesson & Palmblad, 2007:17). Tidningsartiklar kan då ses som litterära ögonblicksbilder, som dokument över sin samtid då de skrivs. Man skulle kunna säga att en samling tidningsartiklar utgör en sorts seismograf över verklighetsuppfattningar i samhället, eftersom förändringar av identiteter och samhälle även påverkar texters innehåll. Det hade till exempel inte varit möjligt att på tidigt 1900-tal argumentera för att manliga förskollärare behövdes för en mer jämställd arbetsmarknad, eller påstå att det var ett problem att förskolläraryrket var kvinnodominerat.

Från olika håll formuleras idag problem kring fenomenet ”manliga förskolepedagoger”. Problemet är mäns fåtalighet eller förskoleyrkets kvinnodominans. Att det uppfattas som problematiskt är upptakten till denna undersökning, och det väcker andra frågor: Är man för ett jämställt samhälle när man skriver att det är ett problem att förskoleyrket är kvinnodominerat? Hade det varit ett problem om det var mansdominerat? Är manlighet något att föra in i förskolan för att exempelvis manliga förebilder anses viktiga? Vad är manlighet i så fall?

¹ Med ”förskolepedagog” avser jag att innefatta både barnskötare och förskollärare. Dels för att pedagogers olika utbildningar inte ges någon betydelse i empirin och dels av språkliga skäl.

När journalistiken gör anspråk på att skildra händelser sanningsenligt, bidrar den även till att forma verkligheten. Texter om verkligheten som sprids via media kan då påverka den allmänna synen på samhällsrelaterade fenomen (Tolvhed, 2008:51). Min utgångspunkt är då att de texter som media låter publicera om manliga pedagoger, skapar upprepade bilder som kan befästa och kvardröja föreställningar om dessa. När mäns fåtalighet inom förskolan ständigt påpekas, blir det en slags sanning, att så är det bara och kommer alltid att vara. Jämför med när media ständigt talar om ”kriminella ungdomsgäng”, så skapas bilden av att alla ungdomsgäng är kriminella.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att studera medias bild av förskolans manliga anställda. Mitt huvudsakliga mål är att beskriva hur media framställer manliga förskolepedagoger och vilka förhållningssätt som görs gemensamma för allmänheten. För att tydliggöra de olika perspektiven på argument om mäns betydelser tillämpas en diskursanalytisk metod. Frågeställningarna lyder följande:

- Vilka diskurser cirkulerar i dagspressen om manliga förskolepedagoger?
- Hur formas generella uppfattningar om manliga förskolepedagoger genom dessa diskurser?

Arbetet handlar alltså om dagspressens (re)producerade betydelser av manliga pedagoger i förskolan, med ett diskursanalytiskt angreppssätt.

Uppsatsens struktur

I avsnittet om teori och metod berörs aktuell maskulinitetsteori vilken fungerar som en förförståelse till undersökningen. Vidare redogörs och exemplifieras diskursanalys som är grundvalen för undersökningen. Diskursanalys är både teori och metod. Kapitlet om tidigare forskning visar att det är relevant och möjligt att med ett diskursanalytiskt angreppssätt studera hur fenomen i samhället framställs i massmedia. Sedan presenteras källmaterialet, medias verklighetsskildringar om män i förskolan. I analysen de-

konstrueras betydelsebildningar med den diskursanalytiska metoden. Att verkligheten förstås och skapas på olika sätt genom olika diskurser, genomsyrar hela studien.

2. Teori och metod

Först lyfter jag fram modern maskulinitetsteori, eftersom män i dagens förskola är arbetets fokus. Därefter redogör jag för vad begreppet diskurs är och vad det är förbundet med. Sedan beskrivs vad diskursanalys innebär och vilket angreppssätt inom diskursanalys som används i analysen av källmaterialet.

Maskulinitetsteori

Inom genusvetenskapen är mansforskning på bred frammarsch, i syfte att skapa kunskap om hur olika maskuliniteter gestaltas i tid och rum och vilka kontextbundna betydelser som kan finnas inneboende i en manlig kropp och i ett maskulint handlande. Den främste teoretikern inom mansforskningen är R W Connell, professor i sociologi.

Connell (1996) förklarar att genuskillnader förstås, enligt honom felaktigt, antingen utifrån ett sociobiologiskt perspektiv, ett socialkonstruktionistiskt perspektiv eller utifrån en kompromiss av dem båda. Han förklarar att det biologiska perspektivet dominerar uppfattningen om genuskillnader, för dess fokus på mäns och kvinnors kroppar. Kropparnas olikheter i gener, hormonuppsättning och olika roller i reproduktionen anses orsaka sociala skillnader mellan män och kvinnor. En människas maskulina eller feminina personlighet och beteende beror på hennes biologiska könstillhörighet, enligt ett sådant biologiskt synsätt (1996:17,77,222).

Connell menar däremot att det inte finns någon universell teori som förklarar *en* maskulinitet, utan flera maskuliniteter existerar parallellt. Definitionerna på maskulinitet är beroende av plats, tid, klass och etnicitet. Den maskulina identiteten kan alltså inte betraktas som en statisk kategori, utan är ständigt föränderlig och skiftar i betydelse (1996:56-58). Män i olika sociala samhällskikt och kulturer har olika medel för att uttrycka och proklamera sin maskulinitet. Således existerar det multipla maskuliniteter samtidigt och därför kan det omöjligtvis existera en positivistisk maskulinitetsvetenskap

som generellt kan tala om vad maskulinitet är och hur den ska förstås (1996:66). Om hur maskulina identiteter formas, skriver Connell:

Maskulinitet formas i relation till en övergripande maktstruktur (kvinnors underordnande i förhållande till män), och i relation till en allmän skillnadssymbolism (motsättningen mellan feminitet och maskulinitet) (Connell, 1996:216).

Denna övergripande maktstruktur, som genomsyrar hela samhället, kallar Connell för *den maskulina hegemonin*. Hegemonin baseras på dikotomin mellan män och kvinnor, att könen ses som varandras motsatser varav den ena (män) överordnar den andra (kvinnor) (1996:100-105).

Kroppen och sexualitet är centrala teman i Connells (1996) arbete. Han visar hur transsexuella och homosexuella förhåller sig till den hegemoniska maskuliniteten och hur heterosexuella förhåller sig till homosexualitet och homosocialitet. Men jag saknar aspekter på hur pedofiler förhåller sig till en maskulin identitet, med tanke på de tidningsartiklar om förövare som finns i min empiri.

Connells teoribildning kring den maskulina hegemonin är kanske mer lämplig för studier som inriktas på enskilda manliga pedagoger, hur de förhåller sig till det ovan nämnda begreppet. Men jag anser ändå att det är nödvändigt att ta med modern forskning kring manlighet även här, för att ge en förförståelse och bakgrund. Begreppet maskulin hegemoni kanske också ger en förklaring till varför män framstår som lite viktigare än sina kvinnliga medarbetare i de diskurser som förespråkar manliga förskolepedagoger.

Maskulinitetsteorin lämnas nu åt sidan för att få återkomma i studiens slutskede. Begreppet *intersektionalitet* förklaras i följande avsnitt, innan arbetet går vidare in på den begreppsmässiga utgångspunkten, diskursanalys, som både är teoretisk och metodisk.

Intersektionalitet

Begreppet intersektionalitet fokuserar på hur olika maktordningar samverkar, det vill säga hur olika hierarkier möts, i en och samma individ. Intersektionalitet är skärningspunkten för hur exempelvis kön, klass, etnicitet, ålder, sexualitet, etc. rangordnas. Utifrån begreppet anses en individ samtidigt inneha olika sociala positioner (Engström,

2008:28; Tolvhed, 2008:55). Till exempel blir maktfördelningen mellan en kvinna och en man, ofullständigt definierat enbart utifrån ett genusperspektiv. Beaktande måste även tas till sådant som kvinnans position som USA:s utrikesminister och mannens position som busslinjechaufför i Malmö.

Förhållningssättet ger inte ett absolut svar, men erbjuder en mer nyanserad förståelse av kulturella sammanhang och en fördjupad förståelse för maktordningar (Tolvhed, 2008:57). Exempelvis arbetar Connell (1996) med detta perspektiv för att förstå hur män på olika sätt uttrycker sin maskulina identitet.

Diskurs

Begreppet diskurs är ”*ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av den)*” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:7). En diskurs fungerar som ett slags ramsättning för vad som kan uppfattas som rimligt, relevant och sant kring en företeelse. Människans förståelse av verkligheten går därför genom språket, där människor använder diskurser som förser fenomen, identiteter och relationer med betydelser och meningsinnehåll (Börjesson & Palmblad, 2007:10; Winther Jørgensen & Phillips, 2000:15). Teorin vilar därför på en socialkonstruktivistisk grund, vilket innebär att kunskaper om verkligheten betraktas som mänskliga konstruktioner (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:11). Det innebär också att ”Både våra identiteter och världsbilder *kunde ha varit annorlunda* – om vi hade kommit överens om andra innebörder och gränsdragningar” (Engström, 2008:37; jmf Börjesson, 2003:35).

Kategorisering och maktordning

Diskurs gör världen begriplig genom att den kategoriserar och begränsar förståelse. Genom diskurser skapas och bekräftas maktordningar (Tolvhed, 2008:49). I föregående avsnitt, kan till exempel genusskillnader förklaras i en biologisk diskurs, skillnader blir begripliga när mäns och kvinnors kroppar ser olika ut. Människor kategoriseras efter kön, och dessa kategorier för med sig aspekter på maktrelationer. Connell förespråkar en annan förståelse, ett slags intersektionalitetsdiskurs, i vilken genusskillnader och maktordningar är högst kontextbundna.

Makt, kunskap och sanning

Michel Foucault är den som främst utarbetat begreppen diskurs och diskursanalys (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:19). Enligt honom är makt, kunskap och sanning inbördes relaterade inom diskurser.

Foucault förklarar att makt både är produktivt och begränsande. Diskursens makt är att den formar vår verklighetsuppfattning, den producerar kunskap och sociala förhållningssätt till omvärlden samtidigt som den begränsar verkligheten att inte uppfattas på mer än ett sätt (2000:20). Jag uppfattar det så att diskurser bär på makt, i till exempel talet om ”barn”. Den eller de diskurser som styr synen på barn, skapar en social relation mellan vuxna och barn, utbildningar och kunskap om barn, förskolor etc. Diskursen har makten att begränsa uppfattningen om barn, så att de till exempel inte uppfattas som farliga för samhället. Personer med kunskaper om barn, kan i sin tur ha makten att utveckla en viss pedagogisk inriktning, exempelvis Montessoripedagogiken.

En annan aspekt på makt, kunskap och sanning, är vem eller vad som har makt att sprida kunskap. Institutioner, exempelvis medier, militär eller skola, innehar en makt-position eftersom de förmedlar kunskaper som etablerar sanning om tillvaron. De diskurser som institutionerna använder kan vara styrande för människors tänkande, förståelse och förhållningssätt till omvärlden (Tolvhed, 2008:48). Institutionen Malmö högskolas lärarutbildning vill förmedla bland annat ett kritiskt tänkande och en förståelse för intersektionalitet till sina studenter. Institutionen massmedia vill ge sin publik² bland annat verklighetsskildringar av händelser, underhållning och allmänbildning. Massmedias funktion för diskurser i det offentliga samtalet förklaras i följande citat:

När det gäller medierna i allmänhet och journalistiken i synnerhet, har också de en del av den diskursiva makten, den som innebär att reglera vad som kan sägas av vem, vad som kommer upp på den offentliga agendan, vilka perspektiv som ges utrymme, vilka synsätt som anses rimliga och därmed etableras och reproduceras. I denna process har medierna den dubbla rollen av både aktör och arena (Engström, 2008:40).

I min analys av dagspressens artiklar är målet att synliggöra vilka diskurser som görs gångbara i det offentliga samtalet och hur diskurserna (re)producerar manliga förskolepedagogers betydelser. För att dessa betydelser ska framstå som rimliga, måste de vara ”sanningsenliga”. Foucault menar att ”sanning” bortom diskurser inte existerar, utan att

² Jag syftar på läsare, tittare och lyssnare.

”sanning” om verkligheten konstrueras diskursivt. Diskursanalysen ska utröna *hur* sanning skapas, men inte om den beskrivna verkligheten av manliga förskolepedagoger är sann eller falsk (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:21).

Retoriska aspekter på sanning

Hur skapar då en diskurs sanning? Genom retoriska formuleringar kan utsagor göra anspråk på ”sann” verklighet. Ett sätt kan vara att författaren använder data. ”Data i sig framställs som garantier för att det som framförs är sanningsenligt – en teknik som tillämpas för att minimera talarens inblandning och intressen i det anförda” (Andersson, 2007:109). Ett annat sätt kan vara att hävda sanningsenlighet genom förankring av påståenden i vissa kategorier av personer som underförstått har kunskapsföreträde, exempelvis forskare eller yrkesprofessionella personer (2007:111). På ett tredje sätt kan nivåer av modalitet användas. Modalitet betyder ”sätt”, hur ”objektivt” något beskrivs. Ju mer objektivt ett yttrande framförs, desto högre grad av sanningsenlighet. Ord som till exempel ”är” (män *är* en bristvara) gör mer anspråk på en sann verklighet än ett yttrande där talaren gör sig synlig (*jag tror* att barn behöver...)(Börjesson, 2003:96–98; Winther Jørgensen & Phillips, 2000:88).

Diskurs och dess sociala konsekvenser

En diskurs innehar också makt att reglera handlingar. ”De olika diskurserna pekar ut olika handlingar som möjliga och relevanta i situationen. Därmed får den diskursiva förståelsen sociala konsekvenser” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:16). Om ett fenomen, till exempel ”skolbarns olika kunskaper” uppfattas som ett problem, kan olika diskurser ge olika lösningar. Om en diskurs förklarar att problemet beror på klasskillnader, kan den diskursiva handlingen vara att erbjuda exempelvis extra läshjälp åt behövande i utvalda områden. Om en annan diskurs förklarar att orsaken till problemet är könsskillnader, kan en handling kanske vara att erbjuda flickgrupper och pojkgrupper enskild undervisning. Diskurser reglerar alltså både förståelse och sociala handlingar, men andra ord, är språk och praktik sammanlänkade (Börjesson & Palmblad, 2007:34).

Här följer ett annat exempel på hur jag uppfattar hur diskurs och makt kan reglera språk och sociala handlingar i ett större perspektiv: Universell utvecklingspsykologi säger att barnets första anknytningsperson är/bör vara modern. Teorin utformades i en tid då familjenormen var starkt patriarkalisk, med mannen som huvudförsörjare och med kvinnan som skötare av hem, man och barn. Teorin ”passade” det rådande ideala samhället och fastställde betydelsen att kvinnor var bäst för små barn. Att diskursen är svårföränderlig kan bero på att samhället fortfarande är ett patriarkaliskt sådant och att män inte är särskilt benägna att släppa övertaget, med hänsyn till vad Connell skriver om den maskulina hegemonin. Sociala handlingar utifrån detta, kan till exempel vara att kvinnor är föräldralediga längre tid än män och att barnomsorgen är och har alltid varit kvinnodominerat. Att kvinnor är bäst för/på barn, att barn är något för kvinnor, strömmar genom hela samhällskroppen³.

Diskursanalys

Att analysera diskurser är att dekonstruera den verklighetsuppfattning som förmedlas via olika uttrycksmedel, exempelvis tal, bild eller text. Här fokuseras texter, då uppsatsen material består av tidningsartiklar.

Diskursanalysen är en helhet av både teori och metod. Forskaren har en viss frihet att kombinera aspekter ur flera diskursanalytiska perspektiv, så länge den teoretiska ramen är sammanhängande (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:10). Jag baserar min analys främst på diskursteorin, men också om utsagors modalitet som är ett begrepp från kritisk diskursanalys, samt hur retorik framhäver en diskurs betydelse. Dessa ingångar till textanalys har gemensamt fokus på hur språk förmedlas i utsagor.

I en diskursanalys synliggörs självklara antaganden, om världen och verkligheten, som gör att utsagor uppfattas som godtagbara och riktiga. Det som utelämnas, vad som inte sägs, är även en del av vad som är självklart och underförstått (Engström, 2008:74). Konventionaliserade betydelsefixeringar uppfattas som naturliga och objektiva (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:32). Jag har försökt att ställa mig främmande inför materialet genom att kasta om människors kön, vuxna/barn, etc. för att göra det synligt för mig själv vad jag ser som självklart.

³ För kritik mot universell utvecklingspsykologi, se bl.a. Sommer, 2005, kap 1).

Ett diskursteoretiskt angreppssätt

Ernesto Laclau och Chantal Mouffe är förespråkare för perspektivet *diskursteori* inom diskursanalys (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: kap.2; Börjesson & Palmblad, 2007:34–36). Inom diskursteorin figurerar en mängd begrepp, bland annat *nodalpunkt*, *moment*, *subjektpositioner* och *flytande signifikant*.

”En *diskurs* uppfattas som en fixering av betydelse inom en bestämd domän. Alla tecken i en diskurs är *moment*” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:33). I en diskurs om barn förekommer tecken som ”lek”, ”uppväxtvillkor”, ”föräldrar” etc. Dessa är *moment* i diskursen. Diskursen fixerar momentens betydelser genom att de skiljs åt på bestämda sätt (a.a.). ”Lek” betyder en sak och ”uppfostran” innebär någonting annat.

Nodalpunkter är en enskild diskurs centrala tecken. ”[Det] är ett privilegierat tecken kring vilket de andra tecknen ordnas och från vilket de får sin betydelse” (a.a.). En nodalpunkt i ovan exempel kan vara ”barns behov”. Om nodalpunktens betydelse innebär att barn är behövande varelser, kan momentet ”lek” få en viss betydelse för barns behov, exempelvis behöver barn leka för att lära sig socialt samspel. Leken ska då inte anpassas efter vuxna utan betydelsebildningen av lek utgår från ”barns behov”, nodalpunktens betydelse. Det innebär alltså att tecknens alternativa betydelser och relationer utesluts (a.a.).

En annan diskurs kan inkludera samma nodalpunkt men då med andra betydelser och relationer till andra tecken. Om förståelsen av ”lek” är att barn, eller vuxna, leker för att det är meningsfullt för dem själva, handlar det om en annan diskurs. En diskurs strävar alltså efter entydighet, det vill säga diskursen försöker reducera ett teckens mångtydighet. Begreppet *flytande signifikant* är ett viktigt tecken vars betydelse flera diskurser kretsar kring och kämpar om att dominera dess betydelsefixering. ”Barn” kan vara en flytande signifikant, då dess betydelse skiftar, beroende på vilken diskurs som ett uttalande grundar sig i. Barn kan ses som varande, blivande, beroende, kompetenta, sköra, resilienta (motståndskraftiga), etc.

Inom diskursteorin talar man inte om individer, utan om *subjektpositioner*. ”Till positionerna knyts vissa förväntningar om hur man ska uppföra sig och vad man kan säga och inte säga” Det är alltså positionen som avgör subjektet, hur subjektet tilltalas och uttrycker sin egenskap (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:48; jmf Börjesson & Palmblad, 2007:46). Normalitet och normer skapas i representationer av verkligheten

och identiteter positioneras i dessa representationer. Forskaren har till uppgift att förklara och förstå de positioner som identiteter ges, vilket säger något om den kontext de härstammar från (Tolvhed, 2008:47). I min analys visas hur diskurser positionerar de manliga förskolepedagogernas subjekt, och hur dessa tillskrivs betydelser.

Diskursordning

Diskursordning är ett begrepp för ett begränsat antal diskurser som används inom en viss domän (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:34). Flytande signifikanter kan betraktas som indikatorer på diskursordningar (2000:141). I mitt arbete tolkar jag ”manlig förskolepedagog” som en flytande signifikant, eftersom subjektet ges varierande betydelser. De diskurser som kretsar kring ”manlig förskolepedagog” ingår då i den diskursordning som brukas inom domänen, vilken jag godtyckligt kallar ”män i barnomsorgen”.

Diskursernas kamp

Inom diskursordningen råder det alltså en kamp om betydelsebildningar av viktiga tecken, eftersom det finns flera sätt att förstå och skapa mening i verkligheten (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:36). Kampen om dominans kan ta olika riktningar:

Diskursteorins begrepp [...]”antagonism” är öppen konflikt mellan de olika diskurserna i en bestämd diskursordning, och ”hegemoni” är upplösningen av konflikten genom en förskjutning av gränserna mellan diskurserna (2000:64).

I antagonism ställer konkurrerande diskurser olika identiteter mot varandra. I hegemoni liknar diskurserna varandra och kan samverka för ett gemensamt mål. Då diskurser ibland överlappar varandra i utsagor, skapas det nya. Det innebär att ingen diskurs och inte heller ett teckens innebörd kan fastställas en gång för alla (2000:54-55).

Stora och små diskurser

Det är inte så att det finns ”färdiga” diskurser att upptäcka, utan diskurs kan vara forskarens egen konstruktion, utformad utifrån hans eller hennes frågeställning. Diskurser kan vara små eller stora. Små diskurser är mer knutna till en specifik plats medan stora och dominerande diskurser spänner över institutioners gränser (Börjesson,

2003:37,185; Winther Jørgensen & Phillips, 2000:140). Till exempel kan en organisationsdiskurs förekomma både i talet om förskolan som i talet om företagande eller arbetsledning inom andra yrken.

Kritik mot diskursanalys

I Malin Wreders (2007) kapitel i *Diskursanalys i praktiken* lyfter hon fram kritik mot diskursanalytisk forskning. Kritik riktas mot avsaknad av maktperspektiv, att individer och intentioner bortses i diskursteorins analyser. Alla utsagor behandlas likvärdigt utan hänsyn till människors olika maktpositioner, status och talutrymme. Att enbart fokusera på utsagor och ignorera bakgrundsvariabler, kan ”uppfattas som maktblindhet eller naiv liberalism/individualism” (2007:47). Wreder förklarar ändå att makten är central i diskursanalysen, den vilar dock inte hos den enskilda personen utan det är själva diskursen som reglerar utsagor och subjektpositioner. Det är utsagan, dess verkan och konsekvenser som diskursanalytikern fokuserar på (2007:50).

Min frågeställning innebär att materialet har ett relativt begränsat antal artiklar. De som uttalar sig i dessa texter är styrande för hur stort utrymme de olika diskurserna får. På så sätt är diskursanalysen maktblind. Men diskursen har ändå makt då den för med sig värderingar och formar förståelser om verkligheten. Jag tolkar det som att Wreders försvar av diskursens makt ligger på annat plan än vad kritiken riktas mot. Det Wreder talar om är en ”annan” makt som är inneboende i diskursen, den som bland annat reglerar betydelsebildning. I analysen kommer jag att diskutera kritiken ytterligare.

Sammanfattning

Massmedia har makt att påverka människors kunskaper och verklighetsuppfattningar genom de diskurser som sprids via utsagor. Retoriska formuleringar, självklarheter och objektivitet gör en diskurs sanningsenlig och trovärdig då betydelsebildning sker kring olika tecken. Med en diskursanalys dekonstrueras uppfattningar om verkligheten och synliggör vilken kunskap (diskurs) som ligger till grund för olika argument och betydelsebildningar.

Utifrån frågeställningen, om hur dagspressen framställer manliga förskolepedagoger, använder jag ett diskursteoretiskt angreppssätt på tidningsartiklar. Metoden möjliggör en tolkning av hur verkligheten och kunskaper förmedlas, hur identiteter uppvisas och hur dessa värderas, benämns, klassificeras och positioneras (Tolvhed, 2008:60). Då män i barnomsorgen inte bara har *en* fastställd betydelse, utan flera, indikerar det på en diskursordning – det vill säga att flera diskurser kämpar om att dominera betydelsebildningen av tecknet ”manlig förskolepedagog”.

Maskulinitetsteorin motsätter sig den förhärskande biologiska synen på genusskillnader, och erbjuder istället ett annat perspektiv om kontextbundna maskuliniteter och maskulin hegemoni. Teorin fungerar i denna studie som en förförståelse och senare i analysen som ett förhållningssätt till hur män generellt förstås och uppvisas.

I nästa kapitel redogör jag för olika diskursanalytiska forskningsarbeten. Eftersom det i Sverige saknas diskursanalytisk forskning om hur manliga förskolepedagoger framställs i massmedia, har jag tagit del av andra diskursanalytiska arbeten som rör massmedia, samt forskning om den danska debatten om manliga förskolepedagoger.

3. Tidigare forskning

Kerstin Engström (2008) och Helena Tolvhed (2008) har båda gjort studier av publicerade texter av tidskrifter ur genusperspektiv. Steen Baagøe Nielsens (2005) arbete behandlar den danska debatten om män i barnomsorgen under nittioalet och Anita Anderssons (2007) arbete visar hur retoriska formuleringar understödjer ett samhällsfenomen att uppnå vardaglighet.

Diskuranalyser av tidskrifter ur genusperspektiv

I Kerstin Engströms (2008) avhandling *Genus och genrer - forskningsanknutna genuskurser i dagspress*, analyserar hon Dagens nyheter och Aftonbladet under ett års tid, om hur diskurser om genus, med forskningsanknutna artiklar, sprids och görs gemensamma via mediala och journalistiska mönster. Helena Tolvheds (2008) avhandling *Nationen på spel: kropp, kön och svenskhet i populärpressens representationer av olympiska spel 1948-1972* är också ett diskursanalytiskt arbete som fokuserar på massmedialt material. Dessa författare har främst varit min inspiration till att det är möjligt och relevant att studera medias texter för dess roll som aktör och pådrivare av samhälleliga etablerade synsätt.

Manliga förskolepedagoger i den danska offentliga debatten

Inom den danska mansforskningen har Steen Baagøe Nielsen en framträdande roll och har deltagit i flera projekt, även nordiska, om män, maskulinitet och jämställdhet. Projektet har främst varit inriktade på manliga förskollärare, så är även Baagøe Nielsens avhandling *Maend og daginstitutionsarbejdets modernisering* (Baagøe Nielsen, 2005:4).

I antologin *Manlighet i fokus* (2005) bidrar Baagøe Nielsen med en analys av de argument som förekommer i den danska diskussionen om män i förskolan under nittiotalet.

Baagøe Nielsen förklarar att sen sjuttiotalet, då mäns inträde på förskolan inleddes, har andelen män i förskolan ökat långsamt för att stabiliserats på ca 10 procent. Ur ett internationellt perspektiv har Danmark troligen den högsta frekvensen manliga anställda. I personalkategorierna är de flest i antalet bland ”utbildade pedagog-medhjälpare”, något färre bland ledningspersonal och minst i antal bland utbildade pedagoger. Liknande statistik hittar jag i Sverige, år 2008 var 12 procent manliga barnskötare och 7 procent manliga förskollärare/fritidspedagoger. Totalt var män i barnomsorgen strax över 9 procent (Statistiska Centralbyrån, 2008).

Baagøe Nielsen har gjort en diskursanalys av den danska offentliga och pedagogiska debatten om behovet av män inom förskolan. Diskurserna utgår delvis från kategorier som är utarbetade av Claire Cameron och Peter Moss:

- Jämställdhetsdiskursen
- Arbetsmarknadsdiskursen
- Organisationsdiskursen
- Diskursen om barns behov
- Förebyggings- och säkerhetsdiskursen

Diskurserna ovan är exempel på stora diskurser, då Baagøe Nielsen (2005) menar att de spänner över flera områden i samhället än bara över förskolan (s.23). Diskurserna saknar stöd i ordentligt forskningsunderlag, utan är mer formade efter ideologiska och intressebaserade generaliseringar (s.29).

Dessa diskurser kommer jag att förhålla mig till i analysen. Genom att utgå från dem hjälper det mig att se likheter och skillnader. Trots att det kanske råder åsiktsskillnader mellan ländernas offentliga debatter, tror jag att diskurserna är relevanta även inom Sverige, eftersom argumenten utifrån de olika diskurserna som Baagøe Nielsen presenterar inte känns främmande för mig.

Diskursanalys av formuleringsretorik kring ett samhällsfenomen

Anita Andersson (2007) använder begreppet *kulturell legitimitet* i sin diskursanalys av medias retorik om skönhetsoperationer. Begreppet innebär att ett samhälleligt fenomen eller en verksamhet accepterats och kan ingå i det offentliga samtalet och framstå som vardagligt och normalt (s.107).

Genom att analysera *legitimeringens retorik* i media kan man se hur det talas om något för att kulturell legitimitet ska uppnås. Andersson menar att retorikens legitimerande funktioner både är vad utsagan innehåller och hur det framläggs. Att skapa berättigande, attraktionskraft och trovärdighet är framträdande faktorer i formuleringsarbetet (a.a.).

Det är av vikt att det som sägs är sant och övertygande, eftersom andra konkurrerande framställningar (diskurser) hela tiden vill vinna kampen om utsagorna. ”En viktig del av legitimeringsarbetet blir därmed att förekomma eller stå emot sådana som är rivaliserande eller hotande” (s.108). För att en verksamhet eller ett fenomen ska få kulturell legitimitet, anspelar texter på bland annat på trovärdighet, seriositet och kompetens, samtidigt som de hävdar sig mot det som är hotfullt och riskabelt. Det gör att fenomenet, eller verksamheten, framställs som tryggt och viktigt (s. 119).

Likställdhet och särart är också ett retoriskt legitimeringsarbete. Texter kan betona ett fenomens likställdhet med ett annat som är etablerat och erkänt. I Andersson forskning framstår skönhetsoperationer lika seriöst och säkert som medicinsk kirurgi, samtidigt som dess särart betonas som det ”lilla extra”.

I mitt material av tidningsartiklar om män i förskolan, förekommer en del retoriska formuleringar för att berättiga mäns ”naturliga” närvaro i förskolan. Den legitimerande retoriken visar på hur fenomenet ”manliga förskolepedagoger” strävar efter kulturell legitimitet, och det har därmed inte heller uppnått en sådan position.

Sammanfattning

Tolvheds (2008) och Engströms (2008) diskursanalytiska arbeten över massmedias (re)producerande genusframställningar, visar hur stor makt media har i att sprida generella förhållningssätt till allmänheten. Dessa studier bekräftar att massmedia erbjuder relevant undersökningsmaterial. Baagøe Nielsens (2005) breda arbete om män

i barnomsorgen i Danmark är en plattform för min undersökning. Anderssons (2007) undersökning om hur skönhetskirurgi eftersträvar normalitet och berättigande är jämförbart med hur fenomenet ”manlig förskollärare” framställts, vilket är ett stöd i tolkningen av empirin.

4. Tillvägagångssätt

Urval

För att undersöka allmänna uppfattningar om manliga förskolepedagoger som sprids i svensk dagspress, har jag valt att studera artiklar ur de största rikstäckande dags- och kvällstidningarna (Tidningsstatistik, 2010). Artiklarna ur Aftonbladet och Expressen tillhör kategorin kvällstidningar och artiklarna ur Dagens nyheter och Svenska dagbladet ingår i kategorin morgontidningar. Empirin består av 26 artiklar från tidsperioden år 2005 - 2010, varav 12 är kvällstidningsartiklar och 14 är morgontidningsartiklar.

Tidningarnas politiska inriktningar och genrer

Tidningarna har olika mycket politisk inriktning, främst rör det sig om ledarsidan som har en politisk ståndpunkt och resten är oberoende. Eftersom mitt material är förhållandevis litet, det skrivs inte särskilt många artiklar om manliga förskollärare, kommer jag inte att förhålla mig till redaktionernas politiska ställningar, då flertalet artiklar ändå inte är publicerade på ledarsidor.

Dagspresstidningarna har olika genrer och olika ekonomiska förutsättningar. Medan morgontidningar finansieras av prenumerationer, är kvällspressen beroende av lösnnummerförsäljning och behöver därmed använda ett läsartiltal som fångar tänkbara läsare (Engström, 2008:5). Morgontidningarna kan då ha utrymme för mer komplexa artiklar då de inte behöver ha kvällstidningarnas sensations- och effektsökeri för att locka köpare.

Sökning och sökord

Jag har använt mig av databasen Retriever, vilken innefattar dagspressartiklar. Sökning i tidningarnas egna arkiv avbröt jag för att det blev ett slags rundgång av texterna, vissa var publicerade både via nätet i och tidningen, men inte alla och det fanns ingen upplysning om hur artikeln var publicerad. Empirin är därför begränsad att enbart innefatta papperspublicerade artiklar. Jag har sökt artiklar från nutid (2010-09-30) och bakåt i tiden, tills jag ansåg att jag hade en relevant massa, från och med år 2005.

För att nå ämnesrelevanta artiklar, använder jag trunkering i sökorden. Med till exempel ”förskol*” når jag texter som innehåller ord som börjar på detta: *förskola*, *förskollärare*, *förskolepersonal*, *förskolebarn*, etc. Jag trunckerar inte enbart ”man*”, för att det ger en uppsjö av artiklar som innehåller det allmänna ordet *man*, exempelvis ”man borde göra”. Eftersom min undersökningsfråga enbart berör manliga förskollärare är sökordet *manlig* förskol**. Vid denna sökning på ovan nämnda sökord blir artiklarna 16 till antalet. Dessa artiklar är underökningens främsta fokus. Vid tiden för bearbetning av texterna framkom uppfattningar om mannen som ”manlig förebild” och ”pedofil”. Jag utökade sökningen i Retriever med ”manlig förebild” vilket inte gav andra träffar än de jag hade. Men sökorden *förskol* pedofil* gav ytterligare ett antal artiklar. Av dessa valde jag ut tio stycken som var av relevans för undersökningen. De flesta av dessa artiklar är inte närlästa, utan fungerar mer som utfyllnad i den temakategorisering som jag redan gjort. Vidare in i arbetet kommer antalet artiklar ändå spela en roll för vilken diskurs som är dominant och på vilket sätt den är det.

Bortfall

En artikel av en manlig författare är bortvald för att den handlar om hans längtan efter att få jobba med barn, men vågar inte bli misstänkliggjord som pedofil. Texten befinner sig i ett gränsland, på grund av de associationer och betydelser som mannen ger manliga förskollärare. Jag har ändå valt bort den, eftersom den inte tillför nya teman i empirin. En artikel om en pedofil ingår inte heller i materialet för att den handlar om en kvinnlig arbetare i Storbritannien. Bortvalda är också de artiklar som visserligen innehåller orden

”manliga förskollärare” men bara berör yrkesgruppen bland många andra, exempelvis angående statistik över pappaledighet.

Kvalitet, kvantitet och korpus

Undersökningen är i huvudsak en kvalitativ studie, med specifika kvantitativa moment. En granskning av flera texter som är utvalda efter gemensamma kriterier kallas ”korpusanalys”. Med en kvantitativ metod är korpusen innehållsmässigt tematiserad efter betydelser och tidningsgenrer (Hellspong, 2001:216). Diskursanalys är den kvalitativa bearbetningen av källmaterialet.

Etik

I arbeten som baseras på observationer, intervjuer eller enkäter är etiskt ställningstagande av största vikt, men i denna undersökning är det inte relevant att tillämpa sådana etiska principer. Materialet är redan offentligt och tillgängligt via databaser och bibliotek. Etik ligger därför på en annan nivå, på själva studien. Det finns etiska aspekter på den kunskapsproduktion som studien för med sig. Understödjer jag ett resonemang om att män i förskolan anses vara annorlunda? Vad gör jag med de förhållningssätt som dagspressen förmedlar? Målet är inte att befästa de ytterlighetspositioner som ges män i förskolan, onda eller goda. Målet är snarare att avdramatisera könets betydelser, eftersom i en jämställdhetsutopi är det inte någon skillnad i värdering av kvinnor och män.

5. Resultat och analys

Här gör jag en kort övergripande presentation av det totala materialet. Materialet kommer att analyseras som *en* medial kanal för att uppmärksamma de diskurser som cirkulerar i dagspressen. En anledning till att göra en övergripande tolkning är att materialet inte är så stort i förhållande till den tid som det hämtas ur. Artiklar om mitt ämne är inte särskilt frekventa då det endast publicerats 26 stycken på fem år i fyra rikstäckande tidningar. Likheter och skillnader mellan artiklar ur morgontidningar och kvällstidningar kommer jag att kommentera senare i analysen.

Presentation av materialet

I en första kategorisering av materialet har jag låtit helhetsintrycket av en text avgöra om den manlige förskolepedagogens närvaro framstår som positiv eller negativ. I en sådan uppdelning förmedlar 12½ texter en positiv inställning (en text delas därför att först beskrivs ett pedofilfall och sedan övergår texten till att försvara andra män på den åtalade mannens arbetsplats). En text förmedlar en ambivalent attityd till mäns förekomst inom barnomsorgen och resten av empirin, 12½ texter, visar upp en negativ bild.

I artiklar som tar ställning för manliga förskollärare kan jag urskilja fyra underkategorier:

- Förskolor med flera män: Tre texter handlar om förskolor som har flera manliga anställda och vilka fördelar det för med sig.
- Män är en ”bristvara”: Fyra texter framhåller att män behövs, främst för pojkar och för att stävja kvinnodominansen inom yrket. Två av dessa texter är utdrag ur artiklar med fokus på barn i förskola och skola.

- Män som bloggar om kläd- och livstil: Två texter beskriver hur mäns anställningar orättvist förhindrats av chefers sammanblandning av sexualitet och pedofili.
- Alla män är inte brottslingar: Fyra och en halv texter förespråkar fler män eller står på ”goda mäns” sida trots förekomsten av pedofiler.

Ovan underkategorisering är till för att ge läsaren en snabb överblick, och kommer inte att vara utgångspunkt för analysen. Dessa texter kallar jag bara för ”positiva” artiklar eller texter. Ur dessa har jag kunnat urskilja fyra olika stora diskurser, vars benämning jag lånar från Baagøe Nielsens forskning: *diskurs om barns behov*, *jämställdhetsdiskurs*, *arbetsmarknadsdiskurs* och *organisationsdiskurs*.

I artikeln med den ambivalenta hållningen, uppstår ett slags kritisk diskurs, då mäns närvaro i barnomsorgen ifrågasätts med synpunkter som är tveksamma till om jämställdhet verkligen främjas. Jag kallar godtyckligt den för *analytiskt undersökande diskurs*.

I de texter som förmedlar en negativ bild, jag kallar dem ”negativa” texter, är det alltid tal om pedofiler. Texterna är dock av lite olika karaktär, korta notiser eller längre dramaturgiska reportage. Till skillnad från de ”positiva” texterna kan jag bara urskilja en diskurs, *riskdiskurs*.

Baagøe Nielsens (2005) forskning, om de diskurser som cirkulerade i dansk press, har hjälpt mig att identifiera vilka meningssammanhang (diskurser) som argument eller betydelser har sitt ursprung i. I analysen fungerar hans definitioner av de olika diskurserna som ett bollplank för tolkandeprocessen.

Sammanfattning

Kort sammanfattat ska jag redogöra för och diskutera sex diskurser. En text, eller utsaga, kan innehålla mer än en diskurs, till exempel när manliga förskolepedagoger både förstås som meningsfulla för personalgruppen och som ”manliga förebilder” för barn. Diskurserna kan verka i samma utsaga när de olika positioneringarna av ”manlig förskolepedagog” inte motsäger varandra. De diskurser som enbart ger positiva associationer till manliga förskolepedagoger samsas om halva utrymmet i min empiri medan andra halvan domineras av en diskurs som ger negativa associationer. Hur olika

diskurser dominerar och konkurrerar kommer jag att diskutera senare i arbetet. Men först lägger jag fram hur diskurser i diskursordningen kretsar kring fenomenet ”manlig förskollärare”.

Diskursordningen

De sex diskurser som framkommer i mitt material utgör en *diskursordning* inom domänen: ”män i barnomsorgen”. Manliga förskolepedagogers betydelse är inte något som är entydigt fastställt, vilket gör tecknet *manlig förskolepedagog* till en flytande signifikant i diskursordningen, samtidigt som det är en av nodalpunkterna för varje diskurs.

Vissa teckens betydelser och självklarheter är gemensamma för de fyra diskurserna i de ”positiva” texterna. Därför kan dessa diskurser tolkas att utgöra en *hegemoni*, en eller hegemonisk allians, inom diskursordningen för att det inte råder någon öppen konflikt dem emellan. De andra två diskurserna, *den analytiskt undersökande diskursen* och *riskdiskursen*, vill tillskriva tecken andra betydelser. Detta gör att det uppstår *antagonism* mellan dessa sistnämnda diskurser och diskurserna inom den hegemoniska alliansen. Analysens första del kommer att fokusera diskurserna i hegemonin, därefter *den analytiskt undersökande diskursen* och sedan *riskdiskursen*.

Den hegemoniska alliansens självklarheter

Förutom nodalpunkten ”manlig förskolepedagog” framkommer i mitt material moment som ”förskola”, ”barn”, ”föräldrar”, ”personal” (kvinnliga medarbetare). I en annan studie med annat perspektiv skulle dessa moment säkert ges andra betydelser, men genom de olika utsagorna i min empiri om män, tillskrivs de en ganska överrensstämmande betydelse. Först visar jag en generell betydelsebildning av diskursernas viktigaste tecken: ”manlig förskolepedagog”.

Självklarheter om nodalpunkten ”manlig förskolepedagog”

Texternas gemensamma utgångspunkter, som finns både implicit och explicit, är förförståelsen att män är få inom förskolläraryrket och att de behövs. (Det senare gäller inte för diskursen i de ”negativa” utsagorna). Detta är en grundläggande betydelsebildning som sker inom diskursordningen om män i barnomsorgen.

Hur män framställs som få

Följande exempel illustrerar en verklighetsbeskrivning som ofta förekommer, det vill säga att män som kategori är underrepresenterade inom förskolläraryrket och att det uppfattas som ett problem (utifrån särskilt perspektiv i detta exempel):

Män är en bristvara i Sveriges förskolor. Bara två procent av personalen är manlig – vilket ofta ses som ett stort problem för jämställdheten. (Lagerblad, 2007a)

För att en utsaga ska vara en godtagbar och rimlig beskrivning av verkligheten, kan författaren använda data som en garant för sanning. En sådan retorisk formulering minimerar föföfattarrösten och påståendet upplevs vara sant och objektivt (Andersson, 2007:109). Formuleringarna ”Män är en bristvara” och ”vilket ofta ses som ett stort problem”(min kursivering) gör även anspråk på objektivitet och en allmän förståelse. Vem som anser att det är ett problem och varför det är ett problem utvecklas inte nämnvärt. Lösningen på (jämställdhets)problemet är fler män.

Hur män i barnomsorgen särställs och görs åtråvärda

Mäns närvaro i barnomsorgen anses tillföra något för någon/något. Vad deras närvaro tillför, bestäms av de diskurser som utsagor talar genom. Hur män och kvinnor kategoriseras är diskursers inneboende makt att ordna världen. Med kategoriuppställningar följer maktordningar, värden och hierarkier (Börjesson, 2003:38). Talet om män som sällsynta och svårrekryterade till förskolan, gör kvinnor vanliga och mindre åtråvärda (i denna kontext). Följande exempel förmedlar mäns fåtalighet, positiva särställning och (här för barn) berikande närvaro:

Av stadens 2200 förskollärare är *bara 4 procent* en man. Barnen på Nicolaigården i Gamla stan är *lyckligt lottade*. Här jobbar *hela nio* män (min kursivering)(Jennisch, 2007).

Manliga förskolepedagoger tillskrivs positiva värden då ”barn är lyckligt lottade” och ordet ”hela” markerar det sensationella antalet. Barn med enbart kvinnliga förskolepedagoger kan då implicit förstås som olyckligt lottade. Vem som anser att barnen har tur framgår inte, utan den retoriska formuleringen får påståendet att verka som en allmän sanning, att lycka är att ha manliga förskolepedagoger. Ordet *är* står nära en objektiv sanning (Börjesson, 2003:96–98).

Vad den manliga förskolläraren inte är

För att tala om hur något uppfattas är det nödvändigt att tala om hur det inte uppfattas (Börjesson, 2003:35). I mitt material är den manlige förskolepedagogen inte en kvinna och inte ett barn. Han är inte vanlig eftersom han arbetar i ett kvinnoyrke. Han framställs aldrig som passiv eller som en resurs man inte vill ha. Mannen i förskolan är inte betydelselös.

Sammanfattning

Att män är få och att de behövs i förskolan är överenskomna betydelser inom den hegemoniska alliansen. Ovan har jag förklarat hur betydelsebildningen kan ske genom utsagors retoriska formuleringar, kategorisering och hur män i barnomsorgen positioneras som positiva resurser. I nästa stycke redogörs för hur andra tecken i den hegemoniska alliansen förstås som självklarheter.

Självklara moment i den hegemoniska alliansen

De andra momentens innebörder står i relation till nodalpunktens betydelse. Jag uppfattar några moment som centrala och några som mer perifera, för att de förekommer i utsagorna olika mycket. Föräldrar och kvinnliga förskolepedagoger är perifera för att de inte omtalas alltid, utan figurerar mer implicit. Anledning till att jag vill synliggöra andra tecken än ”manlig förskolepedagog” är att de fungerar som motbilder och placerar honom i ett sammanhang. Här följer de olika tecknens relativt fixerade betydelser i den hegemoniska alliansen.

Perifera moment i den hegemoniska alliansen

Kvinnliga medarbetare

När det i texterna står de ”andra förskollärarna”, ”pedagogerna” eller ”personalen” är det underförstått att dessa är kvinnor, som om förskollärare är synonymt med ”kvinna”. Det är även underförstått att de kvinnliga förskolepedagogerna är många, vilket ses som ett problem. En kvinnlig förskolechef citeras i en artikel: ”Jag satte upp ett mål på 50 procent män 1998 när jag började oroas av att *barnomsorgen var så fattig på killar*” (min kursivering)(Jennische, 2007). Implicit är barnomsorgen inte ”rik” på kvinnor, kvinnodominansen ses inte som en tillgång.

En anledning till att många kvinnor arbetar inom barnomsorgen kan framstå som om det är deras kön som avgör yrkesinriktning. I en artikel om hur en annan kvinnlig förskolechef ”lyckas” anställa ett flertal män, citeras hon: ”Män lockar till sig män. Hit söker sig gubbsen, de som valt detta som sitt yrke” (”Elva herrar på en förskola – visst går det an”, 2005). De kvinnor som finns där har ett vanligt yrke, de har valt att arbeta inom barnomsorgen för att det faller sig naturligt. Det är inget speciellt med att arbeta som kvinnlig förskolepedagog.

De få gånger kvinnliga förskollärare ges explicita betydelser, positioneras kvinnorna ibland att vara misstänksamma mot män (att de är pedofiler eller att de är för kvinnliga) eller misstänksamma för att mäns närvaro är könsrolls cementerande. Någon gång framkommer att kvinnliga förskolepedagoger utför manligt kodade aktiviteter men också att de gärna överlåter det åt de manliga kollegerna. Endast en gång blir hon kort citerad under en intervju tillsammans med två av sina manliga kolleger:

Jag trodde inte alls på Elisabeths idéer om att anställa män. Då får vi en unge till tänkte jag. Men så har det verkligen inte blivit. Vi är arbetskompisar (”Elva herrar på en förskola – visst går det an”, 2005).

Den kvinnliga förskolepedagogens uppfattning om den verkliga relationen, visar att hon positionerar manliga kolleger jämbördigt, då hon uttalar ”vi är arbetskompisar”.

Eftersom texterna handlar om män, och inte om kvinnor, står de sistnämnda som gestalter i bakgrunden och blir inte alltid omnämnda i utsagorna. Eftersom män och kvinnor förstås som varandras motbilder, existerar ändå kvinnliga förskolepedagogers positionering och betydelser i implicit bemärkelse. I de olika diskurserna kommer jag

att lyfta fram hur kvinnliga förskolepedagoger förstås för att tydliggöra manliga pedagogers subjektpositioner och betydelser

Föräldrar

Föräldrar är ett moment som inte heller figurerar särskilt frekvent i de ”positiva” texterna. En betydelse som tillskrivs dem är att vissa framstår som misstänksamma mot manliga förskollärare av rädsla för pedofiler. En annan betydelse som samtidigt ges, är att de flesta föräldrar är nöjda med och positivt inställda till den/de manliga pedagogen/pedagogerna. Men föräldrar kan också anses vara fördomsfulla mot vad mäns intressen bör vara (alla män ska gilla fotboll) och mot vad män inte bör syssla med (män ska inte sy). Det bildas en motsättning mellan föräldrar och manliga pedagoger, för att deras bild av män och män i förskolan inte är samstämmig. En manlig förskollärare skriver i en egen artikel om bland annat hur föräldrar kan bemöta honom när han utför ”traditionellt kvinnliga sysslor”:

Lustigt nog har föräldrar mer fördomar än sina barn på det området. Vissa av dem kan reagera och fråga rakt ut ”sitter du här och syr?” Barnen däremot tar det helt naturligt och ber mig om mer tråd (Taavo, 2009).

Den manlige förskolläraren positionerar kategorin ”föräldrar” att vara inskränkta, medan han själv inte är det. Barnen, likt honom själv, positioneras som fördomsfria ”på det området” men med en liten skillnad, de förstås som ovetandes om att det han gör är onaturligt. På så sätt upprätthålls relationen, eller avståndet mellan identiteternas betydelser.

Föräldrar ses som en homogen grupp, med undantag för två artiklar som nämner pappor (också som homogen grupp), att de söker sig de manliga pedagogerna. Ingen relation mellan mammor och manliga förskollärare uppvisas, mammor eller relationen är uteslutna och ges ingen betydelse.

Centrala moment i den hegemoniska alliansen

Barn

Här beskriver jag barnets generella betydelser som går igen i flertalet diskurser, en grundinställning till hur barn förstås i de ”positiva” texterna. Barnen ses som

behövande, tabula rasa och som mottagare i en envägskommunikation. Pedagoger (både manliga och kvinnliga) lär och visar barn. Det är synd om barn för att många saknar fäder och för att det nästan bara jobbar kvinnor på förskolan. Vad som är ”barnens bästa” är implicit fokus i de flesta diskurser. Barn beskrivs också som en homogen grupp, som ibland uppdelas i flickor och pojkar då dessa verkar vara väsensskilda. En kvinnlig rektor citeras i en artikel:

Som kvinna minns jag ju hur det var att vara en liten flicka, men jag vet egentligen inte hur det är att vara en liten kille. Genom de manliga pedagogerna får förskolan tillgång till den erfarenheten.” (Lagerblad, 2007b).

Betyder det då att barn bara kan förstås genom sitt kön och att barndom är oföränderligt över tid? Resonemanget ovan menar att flickor och pojkar är olika varandra på grund av könstillhörigheten och därmed växer upp på olika premisser. Att ”vara liten kille” idag anses vara detsamma som för de manliga pedagogerna när de var små. Att barndom, eller barndomar, förändras över tid och att barn kan ha olika uppväxtvillkor exempelvis beroende på klass, etnicitet eller sociala nätverk är uteslutna aspekter.

Barnet förstås diskursivt främst genom modernistiska konstruktioner, så som passivt, reproducerande, beroende och isolerat (Dahlberg, Moss, & Pence, 2002:74). Barnet ses inte som en aktiv medkonstruktör i det sociala sammanhang det ingår i, exempelvis står det inte skrivet någonstans att barnen kan lära av varandra⁴. Barn positioneras som offer, dels för pedofiler men också för problemet att män saknas. Att barnen drabbas av mäns frånvaro i förskolan är ett problem som är formulerat av vuxna.

Hur barn uppfattar manliga pedagoger är *inte* en gemensam utgångspunkt för utsagorna. Den enda gången något barns röst citeras om mäns närvaro i förskolan, är i ett utdrag av en artikel där barn intervjuas om deras vardag i förskolan. I citatet uttrycker en pojke en längtan efter den manliga praktikanten som var på förskolan förut. Journalisten beskriver en verklighetsbild utifrån pojkens uttryck, som säger att män i förskolan är en bristvara och att en man ofta kan bli ”den ’sockerbit’ som särskilt killar dras till” (Carling, 2005). Utsagans modalitet hävdar objektivitet om verkligheten, i vilken barn positioneras som sanningsvittnen.

⁴ För en vidare diskussion om hur barnsyn konstrueras: Dahlberg, Moss & Pence, 2002, kap 3

Förskolan

Formuleringarna att förskolan är en ”kvinnodominerad arbetsplats” eller en ”kvinnovärld” får det att ibland framstå som att där finns fler kvinnor än barn. Förskolan har i mitt material, både explicit och implicit, en obestridbar betydelse i alla diskurserna att den är en kvinnligt enkönad arbetsplats. Det är något som ständigt proklamerats i de ”positiva” texterna.

Att det uppfattas som en objektiv och sann verklighetsbeskrivning underbyggs av bland annat av statistik, förskolepersonals (manliga och kvinnliga) berättelser och journalistikens retoriska formuleringar. Men det är inte en neutral verklighetsbeskrivning. ”Av stadens 2200 förskollärare är *bara* 4 procent en man” (min kursivering)(Jennische, 2007). Ordet ”bara” förmedlar en problematik, det ger en negativ värdeladdning att förskolan är nästintill kvinnligt enkönad. Detta är också en grundförutsättning för resonemanget att förskolan behöver fler män.

Förskolan ges också en betydelse att vara barns primära arena för identitetsutveckling. Det är här förebilderna (manliga och kvinnliga) finns. I en text där män i förskolan förespråkas, står det:

”... för tusentals små tjejer och killar är han och andra män i omsorgen en enorm tillgång – den enda man de möter dagtid och för många kanske den enda vuxna man de växer upp med” (Höök, 2009).

Det är uteslutet att barn kan påverkas av sin egen och andras familjer, fritid och de textvärldar⁵ som omger dem utanför förskolan. I talet om män i barnomsorgen ges förskolan en innebörd att vara barns enda referenspunkt för identitetsutveckling och lärande. Att barn skulle ingå i andra sfärer, förminskar förskolans position att ha störst inflytande på barns fostran, utveckling och inläring. Om förskolan snarare ansågs vara en liten del av barns utveckling hade kanske behovet av manliga pedagoger formulerats på annat sätt.

Förskolan är även ett ställe för jämställdhetsprojekt. Då förskolans implicita innebörd är att vara barns primära uppväxtarena, förutsätter det att hemmen är heteronormativa och konventionella i könsrollsmönster. Förskolan anses att med manliga anställda visa på en uppnådd jämställdhet både ur arbetsmarknadsperspektiv och ur könsrollsperspektiv. Eftersom samhället i allmänhet strävar efter jämställdhet,

⁵ Textvärldar inkluderar dataspel, böcker, tv-program, internet, musik etc.)

kan män i förskolan ses som en resurs för att normalisera barns uppväxt utifrån denna jämställdhetsvision.

Sammanfattning av momenten i den hegemoniska alliansen

De självklarheter och betydelsebildningar som lyfts fram ovan om momenten "kvinnliga förskollärare", "barn", "förskola" och "föräldrar" är i stort sett samma för de fyra hegemoniska diskurserna, *diskursen om barns behov*, *jämställdhetsdiskursen*, *arbetsmarknadsdiskursen* och *organisationsdiskursen*. Dessa betydelser står relation till betydelsen av manliga förskolepedagoger. Om mäns närvaro ansetts som ett problem hade momentens betydelser sett annorlunda ut. Vidare i analysen av de enskilda diskurserna, kommer vissa moments ytterligare innebörder att framhävas.

De olika hegemoniska diskurserna

I nästan alla "positiva" artiklar återkommer ständigt påståendet att "män behövs i förskolan". Varför de behövs ligger i betydelserna som tillskrivs dem. När mannens närvaro anges vara meningsfullt för någon eller något har jag tänkt att det är en vinst för denna eller detta. Ordet "vinst" är mitt eget tankeredskap. Jag har då letat i texterna efter vem eller vad som vinner på att män närvarar. På så sätt har det blivit tydligare för mig vilken och/eller vilka diskurser som styr betydelsebildningen av den manlige förskolläraren i de olika utsagorna. Här radar jag upp vem eller vad som män gagnar, inom parentes anges hur ofta en vinst förekommer i texterna (en artikel kan lyfta flera olika vinster): barn (10), genuspedagogik(5), personalgruppen(2), jämställdhet på arbetsmarknaden(2), pappor(2) och då manliga förskollärare genererar fler manliga förskollärare(2). De två sistnämnda betydelserna kommer jag inte att formulera som egna diskurser, utan dessa "vinster" har mer framträtt som lokala "bonustillägg" när flera manliga anställda finns på samma förskola.

Diskursen om barns behov

Bland de hegemoniska diskurserna är den mest framträdande en *diskurs om barns behov*. Enligt Baagøe Niensens baseras denna diskurs på universell traditionell utvecklingspsykologi (Baagøe Nielsen, 2005:26). Han förklarar att diskursen var särskilt aktuell i Danmark under nittiotalet när det gäller att förespråka mäns närvaro i barnomsorgen. Diskursen positionerar männen som nödvändiga och bristen på dem är ett svek mot ”de stackars pojkarna” (a.a). Män och kvinnor antas ge omsorg på helt olika sätt, då män med sin maskulinitet förstås att fungera som ett slags ”[...] kompensation och motvikt till kvinnodominansen i institutionsvärlden [...]” (a.a).

I *diskursen om barns behov* positioneras den manlige förskolepedagogen att vara barns manliga förebild, för att det är något som barn anses behöva. Den barnsyn, som jag har beskrivit i avsnittet om den övergripande diskursen, att barn är passiva och behövande mottagare, tolkar jag som en förutsättning för diskursens förekomst.

Uppfattningen att barn saknar män i sin vardag, kan godta att mannens betydelse fixeras som ”manlig förebild”. Jämför skillnaden om män förstås som behövande varelser, skulle resonemanget lyda att män bör arbeta i barnomsorgen för att de behöver barn, eller behöver barn som förebilder. Det senare godtas inte utan motstånd, för att det inte är en diskurs som är förankrad i det svenska samhället.

I texterna är det framförallt pojkar som behöver manliga förebilder, men även barn utan pappor. En manlig förskollärare skriver i en egen artikel:

[D]et bara blir mer och mer viktigt med män i förskolan. Många barn bor idag med bara en förälder – och det är nästan alltid mamman. Jag kan märka att sådana barn tyr sig extra mycket till mig” (Taavo, 2009).

Han berättigar sin position som ”manlig förebild” genom att verka som en slags fadersgestalt, och utgår från en heteronormativ konstellation av kärnfamiljen. Jag tolkar uttalandet som att manliga pedagoger möjliggör en normalisering av barns familjesituation och uppväxt med ensamstående mödrar.

Flickor omtalas inte som en enskilt behövande grupp, utan finns implicit med i ordet ”barn” eller nämns i andra utsagor tillsammans med pojkar, ”flickor och pojkar”. Är då flickor en kategori som inte saknar eller behöver något? Varför är det inte explicit att flickor behöver manliga förskolepedagoger? Kanske är så att det förutsätts att de kvinnliga förskollärarna tillgodoser flickors behov av förebilder för att de tillhör samma

kön. Men om barn anses vara passiva mottagare, vad gör det med projektet jämställdhet? Är det inget problem att kvinnor visar för flickor en traditionell könsroll och ett traditionellt yrkesval?

Ibland framstår ”manlig förebild” som ett tomt ord utan innebörd, till exempel: ”Ibland sägs det ju också i debatter att många unga pojkar och ynglingar saknar eller har saknat, bra, manliga förebilder” (Johansson, 2008). Vad menas då med ”manlig förebild” och varför är det barns behov? Baagøe Nielsen skriver att det saknas forskning ”om förskolans och pedagogers mer långsiktiga betydelse för barns utveckling” (2005:27) och det saknas även vetenskaplig pedagogisk facklitteratur om relationen mellan barn och manliga pedagoger. Baagøe Nielsen hänvisar till undersökningar som gjorts av forskningsresultat, vilka visar att barn *inte* påverkas köns- mässigt av mäns närvaro, till skillnad mot vad diskuren vill framhäva. Mäns samspel med barn är på så olika sätt, att det inte går att utläsa något speciellt manligt mönster (a.a.). Detta sistnämnda rimmar även med Connells (1996) teori om att det inte existerar någon enhetlig maskulinitet. Man kan då inte konstatera att barn har behov av män, till exempel som förebilder eller rollmodeller. Barn utvecklas till friska eller normala barn även utan en nära relation till män. Psykologiskt finns det inte heller någon ”individuell skillnad mellan de barn som erfarit mycket, lite eller ingen omsorg från sina fäder” (Baagøe Nielsen, 2005:27).

Sammanfattande diskussion

Ur mitt material framgår det aldrig någon klar definition av vad en manlig förebild är för något, det verkar snarare vara ett annat ord för könsrollsmodell, för dess fokus på kön. Det skrivs aldrig exempelvis bara *vuxna* eller *demokratiska* förebilder, med tanke på att demokratiska värderingar är något som Skolverkets (2006) *Läroplan för förskolan* håller högt.

Män i barnomsorgen subjektpositioneras i *diskursen om barns behov* som en manlig förebild, genom att det fyller ett behov hos barn, främst hos pojkar. Jag tolkar ”manlig förebild” som en identifikationsmodell, i traditionell utvecklingspsykologisk mening. Diskursen dominerar den positiva betydelsebildningen kring män i barnomsorgen, men är enligt Baagøe Nielsen dåligt understödd av vetenskaplig forskning.

Innebörden av ”manlig förebild” förskjuts i talet om det genuspedagogiska arbetet, mot en mer modern och otraditionell betydelse. Jag har valt att placera uttalanden om genuspedagogik i en annan diskurs, jämställdhetsdiskursen. Baagøe Nielsen (2005)

inkluderar pedagogiken i diskursen om barns behov, kanske för att den danska debatten har förts på lite annat sätt, där det talats om mäns speciella pedagogiska kvaliteter. Jag undrar om ett sådant argument skulle vara godtagbart i en svensk debatt, det ser i alla fall lite annorlunda ut. I mitt material är mäns pedagogiska talanger inlindat i ”genuspedagogik” som beskrivs utifrån en *jämställdhetsdiskurs*.

Jämställdhetsdiskursen

Baagøe Nielsens (2005) jämställdhetsdiskurs berör mer arbetsmarknadens allmänna strävan att balansera omsorgsarbete mellan könen. I Danmark hade diskursen en mer framträdande roll under åttiotalet och var styrande för rekrytering av män till förskolan. Men könskvotering och särskilda antagningsregler vid förskolläraryrkesutbildningar för män, blev problemiskt då det inte var i linje med lagen om lika behandling. Diskursen är inte längre central i Danmark men det finns dock fortfarande argument om att fler män gynnar jämställdhet (2005:23-24). Jag har valt att placera sådana argument i mitt material, i en arbetsmarknadsdiskurs, för att jämställdhetsdiskursen är mer påfallande i talet om det genuspedagogiska arbetet. Begreppet jämställdhet kan alltså förstås från olika perspektiv. I min undersökning betecknar begreppet både ett pedagogiskt projekt och ett arbetsmarknadspolitiskt projekt.

Baagøe Nielsen förklarar hur Sverige och Danmark fokuserar olika på begreppet jämställdhet i debatterna. Han menar att i Sverige är det lite annorlunda, när det pedagogiska arbetet ska inkludera strävan efter en ökad jämställdhet och att det i Sverige är mer legitimt att vara driven i jämställdhetsfrågor än vad det är Danmark. I den svenska debatten argumenterar man för att fler män behövs för ”att visa på möjligheten av en *ny och annorlunda* (köns)praktik och att omsorgsgivande män kan utgöra *otraditionella* identifikationsmodeller för barn” (2005:24).

I mitt material är det också så att argumenten som förespråkar fler män i barnomsorgen, utifrån en jämställdhetsdiskurs, fokuserar på det *genuspedagogiska* arbetet. Män i förskolan positioneras i denna diskurs också som ”manlig förebild” men med en annan innebörd, mer som en ”(manlig) jämställdhetsförebild”.

Baagøe Nielsens iakttagelse om hur jämställdhetsdiskursen, i den svenska debatten, förstår män som ”otraditionella identifikationsmodeller”, stämmer väl med hur män positioneras och positionerar sig själva i mitt material. En man som kan utföra både

manligt och kvinnligt könade sysslor visar på en sådan ”otraditionell identifikationsmodell”. En manlig förskollärare citeras i en artikel:

Barnen måste få se att män och kvinnor kan göra samma saker, som att killar kan laga mat och att tjejer kan spela fotboll till exempel. Det räcker inte med att bara säga det (Jennische, 2007).

I flera texter ställs aktiviteter emot varandra genom att vara ”manliga” eller ”kvinnliga”. Det är underförstått vilka aktiviteter som anses vara maskulint eller feminint kodade: fysisk aktivitet är det stereotypa manliga och fysisk passivitet är det stereotypa kvinnliga. Aktiviteternas könskodning och uppdelning har betydelse för hur man talar om genuspedagogik.

Den genuspedagogiska definitionen

I utsagorna som berör det genuspedagogiska arbetet, avgränsas det att bara gälla *görandet*, vilka sysslor som män och kvinnor visar för och gör tillsammans med barn. Jag tolkar det som en snäv förståelse av genusmedveten pedagogik, därför att det inte är någon fråga om hur barn möts av vuxna, med tanke på den forskning som säger att vuxna förskolepedagoger förhåller sig till flickor på ett sätt och till pojkar på ett annat. Inte heller förekommer något om barns könsrollsexperimenterande eller något om barns individuella identitetsutveckling⁶.

I en egen artikel skriver en manlig förskollärare om innebörden av ”förebild” och att han som man kan tillföra mer fysiskt krävande, ”manliga” aktiviteter:

För *barn behöver* både manliga och kvinnliga förebilder. *Jag* spelar till exempel mycket *landhockey* med barnen och tar med dem ut på *pimplingsturer*. Men jag gör också traditionellt *kvinnliga* sysslor, som att sy och väva med barnen och att diska. Därmed får barnen lära sig att även *män* kan göra de sysslorna (min kursivering) (Taavo, 2009).

Utsagan upplevs som en sann verklighetsskildring för dess modalitet: ”För barn behöver...” är objektivt yttrande som gör anspråk en hög grad av sanningsenlighet. Sedan är det underförstått att det han gör för barnen är manliga aktiviteter, eftersom han betonar vilka aktiviteter om *inte* är manliga. I sista meningen byter han position från att

⁶ Se Evenshaug (2001) om kap14 om social inlärning, könsroller samt forskning om hur flickor och pojkar regleras i förskolan, Vallberg Roth & Månsson,(2008)

vara ”jag” till att ingå i kategorin ”män”. Om han istället skrev ”därmed får barnen lära sig att även *jag* kan göra de sysslorna”, skulle argumenteringen för fler män i förskolan urholkas. Att skriva ”män” istället för ”jag” positionerar han sig som en representant av sitt kön. Förståelsen av ”män” är här enhetlig, om *han* kan, kan alla män.

Subjektpositionering av de kvinnliga förskolepedagogerna

I jämställdhetsdiskursen positioneras den manlige förskolepedagogen som en resurs för det genuspedagogiska arbetet. Männens outhärlighet gör något med betydelsen av momentet ”kvinnliga medarbetare”. Eftersom kvinnor med sitt kön inte kan erbjuda manliga förebilder, framstår kvinnor ibland som otillräckliga i det genuspedagogiska arbetet. I en artikel om förskolornas behov av män står det:

Situationen är knivig, anser de *verksamhetschefer* som DN talat med. Många barn tvingas leva utan manliga förebilder sina första år i livet och förskolornas *genuspedagogik blir lidande när det bara är kvinnor som ansvarar* för den (min kursivering) (Jennische, 2007).

Utsagens modalitet, att verkligheten beskrivs som objektiva fakta och att verklighetsbeskrivningen förankras i personer med explicita maktpositioner (verksamhetscheferna) vilka har kunskapsföreträde, gör att sambandet mellan verklighetens problem ”frånvaro av manliga förebilder” och att lösningen ”fler män” är realistiskt och godtagbart. Men menas det då att kvinnor är oförmögna till att föra en genusmedveten pedagogik, och/eller att manliga och kvinnliga förskollärare tillsammans är en förutsättning för genuspedagogiskt arbetssätt? Genuspedagogiken verkar bara bli komplett om det finns en man på avdelningen. Fattas honom, haltar projektet att nå jämställdhet i samhället, i ett vidare perspektiv.

En kvinna överskrider inte könsroller när hon utför stereotypiskt kvinnligt kodade sysslor, som att ”passa barn”. Kvinnor kan inte med sitt kön göra aktiviteter ”manliga”, de kan dock utföra ”manliga” aktiviteter. Men, om kvinnor överskrider gränsen för vad som anses vara ”kvinnogöra” är det inget att höja ögonbrynen åt, för jag läser ingenstans något om kvinnor som bryter könsrollsmönster, att de då är goda förebilder för barn.

Sammanfattande diskussion

Förståelsen av barn som överföringsobjekt av könsrollmodeller och den enkelspåriga tolkningen av genuspedagogiken, gör att det ligger en logik i resonemanget att manliga förskolepedagoger positioneras som betydelsefulla ”manliga förebilder” i jämställdhetsdiskursen. Det säger ju sig självt att enbart kvinnliga förskolepedagoger kan inte visa för barn, att båda könen kan utföra samma saker.

I denna jämställdhetsdiskurs om män i förskolan är det uteslutet att tala om hur vuxnas bemötande kan reglera barn utifrån deras kön, i exempelvis individuella utvecklingsplaner (Vallberg Roth & Månsson, 2008). Att enbart fokusera vuxnas olika sysslanden gör det oproblematiskt att förbehålla män i förskolan att fullfölja jämställdhetsprojektet.

Organisationsdiskursen

Organisationsdiskursen är främst förankrad i ämnen om kommunikation, organisation och ledning. Baagøe Nielsen (2005) beskriver hur diskursen ger personalgruppens könssammansättning en betydelse för hur kommunikation, samarbetsrelationer och konfliktlösningar fungerar i förskolan. Han förklarar att ett upprepat argument för fler män inom barnomsorgen, är att ”en könsblandad arbetsplats har ett bättre samarbetsklimat” (2005:25). Män antas ha ett särskilt sätt att kommunicera som bidrar till lösa konflikter snabbare. Diskursen är dåligt vetenskapligt understödd och undersökningar visar tvärtemot att en mängd olika problem uppstår på könsintegrerade arbetsplatser. Men många talar om kön och arbetsmiljö på detta sätt, menar Baagøe Nielsen (a.a.).

I min empiri förekommer organisationsdiskursen bara i två artiklar som handlar om förskolor med flera manliga anställda. Att de är flera beror på kvinnliga chefers satsning och särbehandling vid anställning. En av cheferna citeras:

Ärligt talat så var det främst personalen jag tänkte på när jag först började rekrytera män. Jag är övertygad om att en arbetsplats blir mer dynamisk med en jämn könsfördelning (Lagerblad, 2007, b).

På vilket sätt dynamiken ökar och vad som menas med dynamik förklaras inte. Dynamik förstås som något positivt, och råder det dynamik mellan en kvinna och en

man för det tankarna till en särskild kraft, som består av heterosexuell natur. Argumentet att dynamik uppstår, understöds då av ett heteronormativt synsätt.

En annan uppfattning om det positiva över en könsblandad personalgrupp, baseras på förståelsen av att kvinnor och män har helt åtskilda erfarenheter och uppfattningar om verkligheten, just för att de tillhör olika kön. I en gruppintervju med manliga förskollärare skriver journalisten om hur männen uppfattar sin påverkan i personalgruppen:

[De] har bara gott att säga om chefens satsning på en blandad personalgrupp. Stämningen blir mer kreativ, infallsvinklarna fler [...] (Jennische, 2007).

Vad som kan tolkas vara underförstått är att enkönade kvinnliga grupper är passiva och enkelspåriga, som om alla med gemensamt kön har samma sätt att tänka och handla. Personalen blir alltså mer initiativrik och mer driftig när den är könsblandad, utan andra orsaker som exempelvis individuella egenskaper, kulturtillhörighet, ålder eller fortbildningar, etc. I en organisationsdiskurs anses män ha egenskaper och erfarenheter som tillför nya synpunkter i en för övrig kvinnlig personalgrupp.

Sammanfattning

I organisationsdiskursen blir mannens subjektposition en ”kompetenshöjare”. Han anses besitta ett annorlunda, i positiv bemärkelse, och inspirerande tankesätt som för arbetet framåt, eftersom den implicita uppfattningen är att kvinnor inte utmanar traditionella tankebanor.

Arbetsmarknadsdiskurs

Arbetsmarknadsdiskursen är, enligt Baagøe Nielsen (2005), könsneutral. Människor ses som en arbetskraftsresurs och där kön uppfattas som ett problem först när maximalt utnyttjande av mänskliga resurser och ekonomisk produktivitet förhindras. Att anställa kvinnor i ”mansyrken” och att anställa män i ”kvinnoyrken” ses som en sund lösning på arbetskraftsbristen. I Danmark önskar man män till barnomsorgen, för att säkra tillväxten inom denna snabbt växande del av servicesektorn. Baagøe Nielsen förklarar att lokala politiska initiativ, att slussa in män i barnomsorgen, har stött på patrull då

projekten varit könsdiskriminerande och motarbetet jämställdhetsprinciper (2005:24-25).

Denna diskurs framträder i mitt material onyanserat och ytterst lite. Det kan vara så att Sverige ligger i ett annat ekonomiskt läge nu än tiden för Baagøe Niensens forskning i Danmark, och är kanske därför inte särskilt aktuell. Eller så uppfattas argumentet ”män behövs i förskolan för att utjämna arbetsmarknadens könsfördelning” kanske inte tillräckligt engagerande eller intressant just nu. Då arbetsmarknaden kommer på tal är det ett argument från ett jämställdhetsprojekt:

Enligt den statliga utredningen Jämställdhet i förskolan är det viktigt med fler män också för att det ingår i en allmän strävan efter att sudda ut gränserna mellan mans- och kvinnoyrken på arbetsmarknaden i stort.” (Jennische, 2007)

Att fler män i barnomsorgen skulle kunna ”sudda ut gränserna” på arbetsmarknaden, nämns i förbifarten, som om det var en extra bonus utöver övriga positiva betydelser. (Artikeln lyfter positiva betydelser ur fem (!) olika diskurser.) Retoriskt används här staten som fungerar som en sanningsgarant för påståendet. Det gör att det verkar trovärdigt och sant att fler män i förskolan hjälper till att ta bort könsbarriärer på arbetsmarknaden.

Sammanfattande diskussion

Subjektpositionen för en manlig förskollärare i en arbetsmarknadsdiskurs tillskriver honom inget personligt värde, han förväntas inte att leva upp till något ideal. Istället har män i barn omsorgen sitt värde i antal, ju fler desto mer betydelse för diskursen mål. Som ensam man på en förskola gör han ingen skillnad för att jämställdhet på arbetsmarknaden ska uppnås. Att förstå den manliga förskolepedagogen ur, till exempel, diskursen om barns behov, anses han däremot att vara en ”enorm tillgång” för massor av barn.

Sammanfattning av de olika hegemoniska diskurserna

Diskurserna som tillsammans bildar en hegemoni inom diskursordningen är alltså *diskursen om barns behov*, *jämställdhetsdiskursen*, *organisationsdiskursen* och *arbetsmarknadsdiskursen*. De argument som grundas i dessa diskurser, framhåller

enbart fördelar med manliga förskolepedagoger. När mäns och kvinnors könsroller förstås som olika kompletterande enheter görs skillnader mellan könen större än skillnader mellan till exempel klass eller etnicitetskategorier (Connell, 1996:45). En sådan könsrollsteori kan jag se ligga i grunden för dessa diskurser, eftersom andra skillnader än könsmissiga är uteslutna aspekter i mitt material.

Nu går analysen vidare till de två diskurser som förändrar teckens betydelser helt eller något. I nästa stycke fortsätter jämställdhetsdiskursen men utifrån en annan beteckning av begreppet jämställdhet. Avsnittet handlar om den ”ambivalente” texten, som är ett reportage om en forskare, Marie Nordberg, och hennes avhandling om män i kvinnoyrken. Hennes forskning problematiserar betydelsebildningen kring fenomenet ”manlig förskollärare” och jag har valt att tolka att utsagan baseras på en *analytiskt undersökande diskurs*.

Analytiskt undersökande diskurs

Den ”ambivalente” texten fokuseras här i ett eget stycke, eftersom den varken passar in bland de diskurser som förekommer de ”positiva” utsagorna eller i de ”negativa” utsagorna. Diskursen förekommer bara i denna text, men jag uppfattar den inte som mindre intressant. Den sätter de andra diskursernas betydelsebildningar kring manliga förskolepedagoger i gungning, utan att lyfta problematiken kring brottslingar.

Eftersom argumenten i texten relaterar till en forskare och forskningsresultat, kan diskursen hävda att betydelserna och att verklighetsbeskrivningen är sanningsenliga. En forskare har underförstått kunskapsföreträde om verkligheten (Andersson, 2007:111). Texten blir ett konkret exempel på hur makt (forskaren) producerar kunskap (forskningsresultat) och sanning (forskarens verklighetsbeskrivning), konstituerar en diskurs. Jag har godtyckligt namngivit diskursen efter hur den problematiserar olika subjektpositioners betydelser.

Texten centreras kring hur personalgrupper, på förskolor med både kvinnliga och manliga anställda, hanterar jämställdhet och könsroller. Journalisten skriver att forskaren Marie Nordberg menar att det är personalgruppen som positionerar de manliga förskolepedagogerna utifrån likhets- eller särartstänkande kring jämställdhet.

Diskursen problematiserar fenomenet ”manlig förskollärare” utifrån ett jämställdhetsperspektiv, genom att inte tillskiva tecknet en entydig betydelse. Utifrån sin forskning

positionerar forskaren fenomenet som en ökad *risk* för könsrollscementering både bland personalen och bland barnen på den förskola han arbetar. Subjektpositioneringen förutsätts vara föränderligt och avgörs först i ett platsbundet sammanhang (i personalgruppen).

På de förskolor som Marie Nordberg undersökte för sin avhandling såg hon en tydlig koppling mellan hur personalgruppen definierade begreppet jämställdhet och vilken roll de manliga pedagogerna fick på förskolan (Lagerblad, 2007, A).

Betydelsebildningen kring ”manlig förskollärare” tolkar jag mer som en utgångspunkt än en färdig entydig fixering. Diskursens utgångspunkt för subjektpositionen är att närvaron spelar *roll* för könsrollsmönster, det vill säga mäns närvaro i barnomsorgen förväntas betyda något för könsrollsmönstren. Vilken roll som subjektpositionen spelar, iscensätts först i en reell situation. Forskaren citeras om ett exempel i sin undersökning:

[N]är en manlig förskollärare anställdes förväntades han ta över alla stereotypa manliga uppgifter. [...]Det blev snarare en ökad polarisering mellan könen” (Lagerblad, 2007, A).

I en könsrollsdiskurs består mänskligheten av kvinnor och män. Könsroller finns och tillskrivs mening. I en annan diskurs, exempelvis i en ”nationell” diskurs, delas mänskligheten in av olika landsmän eller folkslag (Winther Jørgensen och Phillips, 2000:155, kap6). Andra aspekter på människor än kön är således uteslutna, kvinnor är så och män är så utan inbördes skillnader inom kategorierna. Forskaren ger uttryck för detta, hon citeras då hon ändå menar att män behövs i förskolan:

Eftersom mänskligheten delas in i *två kategorier - män och kvinnor* - är det viktigt att båda finns representerade där. – Det är en signal till barnen om att barnomsorgen inte bara är till för kvinnor. Bara genom sitt yrkesval vidgar de manliga pedagogerna definitionen av vad en man får och kan göra, säger hon” (min kursivering) (Lagerblad, 2007a).⁷

Manliga förskolepedagoger framstår här ett slags skolexempel, och då blir betydelsen återigen en ”jämställdhetsförebild” fast ur ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

⁷ ”Det är en signal till barnen om att barnomsorgen inte bara är till för kvinnor.” Barnomsorgen är väl till för barn eller samhälle?

Sammanfattande diskussion

Kvinnorna i denna *analytiskt undersökande diskurs* görs delaktiga i att positionera manliga pedagoger och att driva jämställdheten antingen bakåt (könsrolls cementering) eller framåt (göra samma saker). Det är bara i denna diskurs som kvinnor tilldelas en aktiv roll i att skapa mäns och kvinnors praktik. Att mannen skulle utgöra någon annan risk än att cementera könsroller eller att mannens närvaro i förskolan enbart var positivt är uteslutet i denna diskurs. Därmed uppstår en antagonism mellan denna *analytiskt undersökande diskurs* och diskurserna i den hegemoniska alliansen. Nästa avsnitt handlar om den diskurs som framträder i de ”negativa” utsagorna, *riskdiskursen*.

Riskdiskursen

Texterna om misstänkta pedofiler är många och erbjuder en del variationer och de skulle kunna utgöra ett material för en helt annan uppsats. Här kommer jag att analysera generella drag i den diskurs som formar det innehållsliga i artiklarna om detta tema.

Baagøe Nielsen (2005) kallar diskursen som positionerar manliga förskolepedagoger som potentiella brottslingar för *Förebyggands- och säkerhetsdiskurs*. Han förklarar att diskursen grundar sig i barns villkor och säkerhet, kombinerat med ett statistiskt tankesätt att ju fler män i förskolan desto större fara. Diskursens antagande är att det endast är män som anklagas och begår övergrepp. Debatten i Danmark på 90-talet mynnade i att övervakningsstrategier skulle utvecklas, exempelvis att män inte fick vara ensamma med barn i vissa situationer (s.28).

Utsagor om att män i förskolan kan bli arbetsreglerade och att pedofiler enbart är män, förekommer även i den svenska debatten. Men till skillnad från argument som Baagøe Nielsen framhåller i den danska debatten, framgår det *inte*, i min empiri, ett resonemang om att fler män ökar risken för övergrepp. Diskursen i empirins artiklar om övergrepp tar varken ställning för eller emot fler män inom barnomsorgen.

För enkelhetens skull kallar jag diskursen för *riskdiskurs*. Jag ser *riskdiskursen* som en variant, eller en avknoppning av en större, mer generell diskurs en slags *rättslig normdiskurs*, eftersom handlingar bedöms efter vilka normer som råder i ett samhälles tidsepok.⁸ Till exempel, i det senmoderna Sverige, är barnsynen sådan att barn ska

⁸ Se National encyklopedin för definition av ”norm” .

skyddas från våld. Det har inte alltid varit så, ”barnaga” blev först en brottslig handling i slutet av år 1970.

Nu är det alltså en självklarhet att övergrepp på barn är brottsligt och straffbart. Ur ett diskursanalytiskt perspektiv är denna självklarhet något som är kulturellt bestämt, en gemensam överenskommelse. Överenskomma betydelse av handlanden, skapar normer som i sin tur konstituerar den svenska lagen. Lagen avgör och upprätthåller normer genom böter och straff för dem som bryter det som är lagstadgat. På så sätt kan lagen ses som opersonlig, objektiv och allmängiltig.

Massmedias roll

Som kunskapsaktör har media ensamrätt på hur brott förstås och förmedlas till allmänheten, media blir i detta sammanhang en dominant aktör som upprätthåller normer och moral genom att visa på vad som inte är socialt accepterat. Det är omöjligt att framställa brottslingen som någonting annat än brottslig, för att massmedias roll är att förmedla en riktig verklighetsskildring. Att det är en riktighet att mannen ifråga är en brottsling, har diskursen bestämt, den som talar om vad som är rätt och fel.

Momentens betydelseförändring

Riskdiskursen bryter helt eller delvis mot de betydelsefixeringar som är gemensamma för de hegemoniska diskurserna. Följande utdrag ur en utsaga exemplifierar diskursens verklighetsskildring och moments betydelseförändringar:

Inför sina *chockade* föräldrar berättade *senare pojken* att mannen hade gått in med honom i en *dockvrå*. På en träbänk i det *dolda utrymmet* utsattes fyraåringen sedan för en våldtäkt. Tre dagar senare *grips* barnskötaren och *häktades* (min kursivering)(Fallenius, 2005)

Momentet ”förskolan” förändras från att vara ett ställe barns behov tillgodoses, till att vara en möjlig brottsplats med dolda insynsskyddade utrymmen, så som dockvrår, skötrum och förråd. Att beskriva var på förskolan där brott har begåtts gör förskolan delaktig, brott kan ske för att förskolan ser ut som den gör.

Ett annat moment som också förändras är ”barn”. Barn ses som värnlösa offer och det är uteslutet att här tala om att barn behöver män som förebilder. I denna diskurs ses barnet som kompetent och trovärdig kommunikatör, man vill att de ska berätta, man lyssnar och försöker tolka barns sätt att kommunicera. I ett annat exempel uppges en

statlig institution (Barn och Ungdomspsykiatri) som en sanningsgarant för det inträffade: ”BUP bekräftar barnets upplevelser. Andra barn har nämnts i pojken vittnesmål” (Ostergren, 2009).

Momentet ”föräldrar” förändras också i betydelse. I de övriga diskurserna är momentet perifer, med betydelserna att föräldrar var nöjda, men också misstänksamma eller fördomsfulla. I utsagor om pedofiler blir de ett centralt moment med andra betydelser. Föräldrar framstår överraskade, oförstående och oroliga när brott uppdagas. Av föräldrarna är det bara mammor som blir citerade i några artiklar. Pappor nämns inte överhuvudtaget, utan finns implicit med i ordet ”föräldrar”.

Momentet ”personal” blir än mer perifert, det är ytterst sällan att kvinnliga förskollärare omnämns i dessa ”negativa” texter. I de 12½ ”negativa” artiklarna nämns de tre gånger, som ”personal”, eller ”en annan förskollärare” och några få ord om vad de hade sagt eller vad de hade blivit informerade om.

Om brott har begåtts någon annanstans än i förskolan, nämns förskolan som brottslingens arbetsplats. Förskolan dras med som en ytterligare möjlig brottsplats, eftersom den åtalade har befunnit sig där. Alla barn i hans omgivning förstås som tänkbara offer. Förskola - manlig förskolepedagog- pedofilbrott blir en slags oundviklig associationscirkel, eftersom dessa tecken tillsammans är så frekvent återkommande i min empiri.

Det är överlag ganska långa artiklar, men de kvinnliga förskolepedagogerna och papporna är som bortblåsta. Dessa subjekt är nästintill uteslutna ur diskursen och ges därmed ingen särskild betydelse. Subjektpositionerna är underförstådda och självklara, de finns där som statister i en film där huvudrollen innehas av den charmante förövaren. Anledningen till metaforen är att den bild som framträder av honom för tankarna till psykologiska thrillers.

Den manlige förskolepedagogens subjektposition i riskdiskursen

Utifrån denna diskurs positioneras den manlige förskolläraren som alltså pedofil eller som en misstänkt sådan. Han är dessutom en lömsk sådan. För att dölja sina onda uppsåt, lurar han alla i sin omgivning med att vara charmig, älskvärd och förtroendeingivande. Det är uteslutet att här tala om andra betydelser, till exempel att han med sin närvaro kompenserar kvinnodominansen inom yrket. Mannen är enbart en brottslig pedofil, utan pardon eller förmildrande omständigheter. Andra sådana

betydelser skulle kanske väcka sympatier för brottslingen, men då upprätthålls inte diskursens normerande struktur.

Den diskursiva förståelsens sociala konsekvenser

Riskdiskursens positionering av manliga förskolepedagoger som potentiella förövare, skapar sociala konsekvenser. Till exempel, om en man i barnomsorgen visar upp sig på nätet med anspelningar på sex, genom en viss livsstil eller en viss klädstil, kan han positioneras som potentiell brottsling och bli avskedad. Eller, så kan mäns arbetsuppgifter regleras (inga blöjbyten eller ensamma stunder med barn på förskolan). Diskursiv förståelse och praktik hänger alltså samman (Börjesson & Palmblad, 2007:34; Winther Jørgensen & Phillips, 2000:16).

Sammanfattande diskussion

Mannen positioneras som pedofil, eftersom hans handlande bryter en norm av vilken lagen är formad efter, som säger att barn ska skyddas från våld. Bara brottsliga handlingar som är av sexuell karaktär, är aktuellt i denna *riskdiskurs*. Män i barnomsorgen positioneras i riskdiskursen också som potentiella pedofiler, eftersom andra män positionerats just som pedofiler. Det är som om det vore, att det är manligheten i sig som orsakar övergrepp, att varje man har en inneboende sexuell våldtendens. *Riskdiskursen* fixerar andra betydelser för de gemensamma tecknen i diskursordningen och visar tydligt på vilket sätt den för med sig sociala konsekvenser.

Diskursernas kamp i diskursordningen

I mitt material har jag kunnat urskilja sex diskurser, vilka bildar en diskursordning kring fenomenet "manliga förskolepedagoger".

- Diskurs om barns behov
- Jämställdhetsdiskurs
- Organisationsdiskurs
- Arbetsmarknadsdiskurs
- Analytiskt undersökande diskurs

- Riskdiskurs

Denna diskursordning cirkulerar kring den flytande signifikanten - fenomenet ”manliga förskolepedagoger”. Manliga förskolepedagogers betydelse står alltså på spel när flera diskurser är oeniga (Winther Jørgensen och Phillips, 2000:139).

Hegemoni och antagonism

De hegemoniskt allierade diskurser som framkommer i de positiva texterna, *diskursen om barns behov*, *jämställdhetsdiskursen*, *arbetsmarknadsdiskursen* och *organisationsdiskursen*, fungerar som draghjälp åt varandra för att etablera resonemanget att fler män behövs förskolan. Dessa diskurser samspelar när deras olika betydelsebildningar av tecken inte motsäger varandra. Det är till exempel möjligt att rada upp argument från dessa diskurser som visar på fördelar om manliga förskolepedagoger i en och samma utsaga. Antagonism råder mellan de hegemoniska diskurserna och *riskdiskursen* och den *analytiskt undersökande diskursen*, för att teckens betydelsebildningar från de olika utgångspunkterna utesluter varandra. Exempelvis, en manlig förskolepedagog som positioneras som ”pedofil” kan inte samtidigt vara en ”manlig förebild”.

Diskursers olikheter

De diskurser som finns i min empiri, konkurrerar med olika premisser. Här har studiens kvantitativa moment en betydelse för hur stort utrymme varje diskurs har.

Riskdiskursen har sin styrka i att uppta nästan hälften av artiklarna i mitt material, samt dess förankring i samhällets normsystem. Riskdiskursen visar också tydligt hur den har makten att reglera social praktik och kan tvinga människor som förespråkar andra diskurser att förhålla sig till ”brottslingen”. Eftersom stor del av empiri berör pedofilfall, kanske det är riskdiskursen som främst sprider en generell uppfattning om manliga förskolepedagoger. Diskursen understöds även av hur journalistikens retorik, att händelser ständigt påpekas att vara frekvent i media - ”Så har det hänt igen”, ”ännu en gång” och ”denna gång i Jönköping”.

Näst störst är *diskursen om barns behov* som figurerar i 10 artiklar av de totalt 26 artiklar. Tillsammans med *jämställdhetsdiskursen* är de slagkraftiga i det moderna anspråket att män (pappor) är viktiga för barn. *Organisationsdiskursen* och *arbetsmarknadsdiskursen* ges väldigt litet utrymme i utsagorna, men är väletablerade inom andra områden och fungerar som medhjälpare till diskurserna om barns behov och jämställdhet.

Den *analytiskt undersökande diskursen* uppstår bara i en utsaga, men är ändå den diskurs som har mest vetenskaplig tyngd för dess direkta förankring i forskningsresultat. Hade den varit mer etablerad hade den kanske varit en starkare konkurrent till diskurserna i hegemonin än *riskdiskursen*. Kanske skulle fokuset mer centreras till personalgruppens betydelsebildning, och därmed göra manliga förskolepedagoger till mindre särskilda, märkvärdiga eller suspekta subjekt. Diskursen är ganska ny i förhållande till de övriga diskurserna och hur dess förankring kommer att se ut i det framtida offentliga samtalet kan vara värt att undersöka.

Kvällstidningar och morgontidningar

Med tanke på att artiklarna är ur olika tidningsgenrer, skulle man kunna tänka sig att kvällstidningarna överrepresenterade artiklar om misstänkta pedofiler eller brott. Men så är inte fallet, kvällstidningar och morgontidningar har publicerat vardera sju artiklar om detta tema. Även är diskursen om barns behov jämnt fördelat. I båda tidningsgenrerna är *diskursen om barns behov* och *riskdiskursen* mest framträdande. Morgontidningarna bidrar dock med fler argument från de övriga diskurserna, vilket gör att dessa artiklar är överlag något längre och något mer komplext innehållsmässigt än kvällstidningarnas. Skillnaden kan bero på genrernas olika försäljningsvillkor.

Sammanfattning om diskursernas kamp

Diskursernas hegemoni gör det möjligt att manliga förskolepedagoger kan ges flertalet innebörder i samma utsaga. Männerna blir då problemlösare genom att, med enbart sitt biologiska kön, vara förebild, bryta könsrollsmönster, öka personalgruppens kreativitet, främja pappors delaktighet, uppfylla jämställdhet etc. Det är uteslutande en positiv bild som uppvisas från detta håll. Från andra hållet framträder enbart en negativ bild, en man i barnomsorgen kan bara förstås som en misstänkliggjord pedofil. En tredje men mindre

bild, visar en mer kontextbunden subjektposition vilken kan utgöra en risk för det pedagogiska jämställdhetsprojektet.

Kampen om vilket meningsinnehåll som den manliga förskolepedagogen ska ha, kan illustreras på följande sätt: de största rivalerna står i ringen på Fight Club: Ipremannen - mannen som löser alla de problem som anses finnas kring mäns fåtalighet, och Svartepetter - den lömske förövaren, jokern som gäckar och misstänkliggör alla manliga förebilder.

Kulturell legitimitet

Vad är det som gör män i förskolan möjliga och hur accepteras de? För att kunna tala om fenomenet ”manlig förskolepedagog” som en möjlighet måste det uppnå en kulturell legitimitet, vilket görs genom retoriska formuleringar. När manliga förskolepedagoger tillskrivs positiva betydelser ur etablerade diskurser, byggs det upp en bild av tillit och förtroende, fenomenet får ett erkännande från välkända perspektiv. Diskursernas sanningsanspråk är relevant för trovärdigheten.

Att motarbeta en konkurrerande diskurs

När en utsaga medvetet visar på en rivaliserande diskurs, är det ett sätt att förekomma och stå emot det hotande, vilket är en viktig del av legitimeringsarbetet (Andersson, 2007:108). Följande visar ett exempel på en sådan strategi:

Så länge männen är så få blir en avslöjad pedofil - om det så är en vart femte år- en snara runt halsen på en hel yrkeskår. Den enda vettiga slutsats man kan dra av händelsen i Jönköping är att dagis och fritis behöver fler män (Höök, 2009).

Utsagan bekräftar förekomsten av pedofili inom barnomsorgen och orsaken till dess negativa påverkan på yrket är att män är få. Argumentet visar på risken med män men hävdar att fler män behövs för att minimera faran och för att göra yrkeskåren motståndskraftig.

Vardaglighet

Ett annat led i att uppnå kulturell legitimitet är att tala om fenomenet ”manlig förskolepedagog” som något vardagligt (Andersson, 2007:118). Genom att förankra

utsagor i manliga förskolepedagogers berättelser, för det med sig en möjlighet till identifikation och utrymme för acceptans. En manlig förskollärare citeras:

För barnen är det helt naturligt med manliga förskollärare. De har ju inte varit med om något annat. Även föräldrar är positiva. Särskilt papporna tror jag har lättare att snacka med oss killar. Förskolan blir annars lätt en lite främmande kvinnovärld (Lagerblad, 2007b).

Uttalandet visar upp en något negativ bild av förskolan, en ”främmande kvinnovärld”, på vilken den manlige förskolepedagogen stödjer ett resonemang om att vara en resurs för kontakten med papporna. Han berättigar sin position genom att göra förskolevälden mindre ”främmande kvinnlig” och implicit mer ”bekant manlig”.

Likställdhet och särart

För att vara berättigad sin position som ”jämställdhetsförebild” i *jämställdhetsdiskursen* betonas de manliga pedagogernas likställdhet och särart med ett annat etablerat, välbekant och godkänt fenomen - de kvinnliga förskolepedagogerna. Att kunna göra samma saker, att vara likställd är en slags säkerhetsmarkör som betonar seriositet, och trygghet och är förtroendeingivande (Andersson 2007:119). Samtidigt markeras särarten, det ”lilla extra”, manliga pedagoger *kan faktiskt* överskrida stereotypa könsroller. Han är dessutom en jämställdhetsman dels för det ”kvinnliga” sysslandet och dels för det otraditionella yrkesvalet. Män kan och gör som kvinnor samtidigt som de har manliga egenskaper som kvinnor av naturliga skäl saknar.

Hur en diskurs kan skapa behov

Diskursen om barns behov argumenterar oftast för pojkarnas fördel om en normal/sund identitetsutveckling. Att få fler män i förskolan ses som en samhällsinsats att reglera pojkar, då man menar att de är i behov av förebilder.

När en pojke växer upp möter han oftast en kvinnlig värld i förskolan och i skolan. De manliga lärarna är få på alla stadier. I sitt sökande efter en manlig identitet kanske pojken tittar sig omkring och kommer fram till att en man inte är någon som förknippas med skola, med att läsa sig och att plugga (Lerner & Lofors, 2010).

En sådan utsaga skapar ett behov efter manliga pedagoger. Avsaknaden av män påverkar pojkars framtid, vilket ses som ett skäl nog att berättiga mäns närvaro i barnomsorgen.

Hur en diskurs kan använda säkerhetsmarkörer

Följande exempel illustrerar hur kvinnliga förskolepedagoger ignoreras och hur föräldrar används som säkerhetsmarkör mot misstänksamheten. I en artikel, om en man som fått jobb trots åtal, står det:

På samma arbetsplats *jobbar fler manliga anställda*. Enligt förskolechefen är det *extra tungt för dem* efter avslöjandena. – Men de har fått ett fantastiskt *stöd av föräldrarna* som säger att de är tacksamma för att de jobbar här” (min kursivering) (Mahdi & Nilsson, 2006).

Utsagan förklarar inte varför det är extra tungt för de manliga anställda och inte heller varför föräldrarna är tacksamma mot dem. Att det är explicit tyngre för de manliga anställda, visar hur skulden läggs som ett kollektiv straff enbart för människor i kategorin ”män”. Huruvida det är tungt för de kvinnliga kollegerna är uteslutet, som om de inte skulle kunna känna skuld eller att de på grund av sitt kön går fria från anklagelser. De manliga (men inte de kvinnliga) förskolepedagogerna får stöd och tacksamhet av föräldrar (men inte av sina kvinnliga kolleger).

Förskolechefen använder föräldrarnas uttalanden, på ett sätt som betyder de övriga manliga förskollärarnas oskuld. Föräldrar har underförstått en del av makten eftersom de väljer förskola till sina barn.⁹ Vad föräldrar anser är därför viktigt för förskolans existensberättigande. När chefen förankrar ett påstående i föräldrakategorin blir det ett sätt att hävda sanningsenlighet (Andersson, 2007:111). Uttalandet om föräldrarnas stöd är viktigt att framhäva för att stödja resonemanget om att män behövs i förskolan, trots att det finns pedofiler. Det är en retorisk strategi att vinna tillbaka förtroendet för manliga förskolepedagoger. Föräldrastödet väger tyngre som säkerhetsmarkör än personalstödet.

Kort sammanfattat strävar diskurserna, undantaget riskdiskursen, efter att fenomenet ”manliga förskolepedagoger” ska uppnå kulturell legitimitet. Genom diskursers retoriska formuleringar berättigas fenomenet en självklar plats i förskolan, en plats som uppenbarligen inte är självklar.

⁹ Huruvida ett sådant val är fritt är en annan diskussion.

En representant av sitt kön

Gemensamt för diskurserna, förutom den *analytiskt undersökande diskursen*, i min empiri är att talet om manliga förskolepedagoger förstås ingå i en homogen grupp. Det är uteslutet att tala om skillnader inom kategorin män, till exempel att subjekt kan påverkas av tid, etnicitet, kultur, klass, etc. Baagøe Nielsen (2005) anser att detta sätt att tala om män är problematiskt då män uppfattas stereotyp utan inbördes individuella skillnader. De ses endast som representanter för sitt kön. I de hegemoniska diskurserna hamnar kvalifikationer och yrkeskompetens i skymundan, medan manligheten får stå för det nya som ska förändra och utveckla förskolan (2005:30).

Connell påpekar att forskning om könsskillnader har under lång tid skapat ett stort intresse, trots att resultaten visar på att skillnader är större inom en könskategori än mellan könen (1996:38). Generellt gäller den biologiska förståelsen av könsskillnader i utsagorna i mitt material, men vid två tillfällen framkommer även aspekter som tar avstånd från att män uppfattas likformigt. De artiklar om förskolor som avviker från mängden genom att ha flera manliga anställda, hänsyftar till fördelar och det meningsfulla med att de är flera. ”Fördelen med att vara flera män [...] är att barnen ser att man kan vara kille på olika sätt” (Lagerblad, 2007b). Uttalandet påminner om vad Connell (1996) menar med multipla maskuliniteter, att ”vara kille på flera olika sätt”. Att vara kille betyder något särskilt i detta sammanhang, eftersom uttalet inte förklarar att man kan vara *människa* eller *vuxen* på olika sätt. Manligheten är således ändå något annorlunda och eftertraktat som förskolorna och barnen behöver.

Connell förklarar att den patriarkala ordningen svarar mot feministiska jämställdhetsrörelser genom att modernisera, man släpper efter för feministiska krav men på ett sätt som bibehåller maskulina privilegier (1996:160). Man kanske skulle kunna säga att talet om behovet av män i förskolan av olika anledningar, är ett led i den maskulina hegemonins modernisering? De få män som finns är män i jämställdhetens namn, men tillskrivs ändå ett överläge i de retoriska formuleringarna i pressen - lika bra fast lite bättre. Eftersom män i kvinnoyrken inte svarar mot ett maskulint ideal, måste de kanske ges försvarbara skäl för att deras närvaro ska vara berättigad? Manliga förskolepedagoger positioneras som ”positiv resurs” inte bara av sig själv, utan även av

kvinnliga chefer och kvinnliga journalister.¹⁰ Att män skulle kunna fungera, som Baagøe Nielsen (2005) ovan säger, som symboler för förbättring i förskolan, ger dem högre status än kvinnliga förskolepedagoger och därmed kvarhålls maskulina privilegier.

Manliga förskolepedagogers praktik kan ses som ett motstånd mot den konventionella maskuliniteten. Men Connell menar att när män aktivt står upp för en annan manlighet, kan motståndet stanna på individuellt plan. Det vill säga, det innebär inte nödvändigtvis en allmän social förändring (1996:162). Enligt Connells resonemang om att rollnormer är sociala realiteter och föränderliga genom sociala processer, spelar däremot socialisationsagenter, till exempel massmedia, en större roll för en sådan förändring av konventionella könsroller (1996:40). Denna undersökning av mediebilderna av manliga förskolepedagoger, illustrerar hur diskurser i massmedia har makt att (re)producera maktförhållanden mellan könen.

Aspekt på talutrymme och kritiken mot diskursanalys

I talet om manliga anställda inom barnomsorgen, kan jag till viss del hålla med kritiken som Wreder (2007) framhåller om diskursanalysens maktblindhet. För vem det är som talar ger utrymme för en eller flera diskurser i ett visst sammanhang. Ju fler subjekt, inom olika kategorier, som uttalar sig breddas den diskursiva ordningen och diskurser kanske ges mer jämvikt. Till exempel, manliga pedagoger ges utrymme att tala om sin viktiga position som ”manlig förebild” vilket ger diskursen tyngd och trovärdighet. Men inga kvinnliga medarbetare, dock ett undantag, får i mitt pressmaterial uttala sig om detta. Kanske skulle de bekräfta den ”viktiga mannen”, att kvinnor var ”viktigare” eller visa fram en jämbördig relation som den enda kvinnliga kollegans uttal gör? Barns röster ignoreras i stort sett också, vilka kanske hade bidragit med en annan eller ny diskurs om hur verkligheten är beskaffad.

Att barn, föräldrar och kvinnliga förskolepedagoger inte ges något större talutrymme visar på att deras röster inte är intressanta att lyfta fram, talet om männen i förskolan går främst via journalister, manliga förskollärare och chefer. Massmedia sitter på så vis på

¹⁰ Se till exempel citat (Jennisch, 2007) på s.31, hur manliga förskolepedagoger betraktas som en positiv resurs och inte som ett problem.

den yttersta maktpositionen, genom att vara producenter av utsagor och samtidigt fungera som grindvakter, som släpper förbi vissa utsagor men inte andra.

Forskarens roll och reflexivitet

Vad ska diskuranalys vara bra till? Syftet är bland annat är ”att få veta mer om hur vår värld byggs upp och blir till” (Börjesson & Palmblad, 2007:20). Forskaren kan finna andra perspektiv på tillvaron än de gängse förekommande, vilket kan öppna upp för alternativa tolkningar av världen (2007:9). En sådan alternativ tolkning kan vara den *analytiskt undersökande diskursen* som erbjuder manliga förskolepedagogers subjektposition en mer öppen kontextbunden betydelse.

Min representation av verkligheten måste förstås som en av andra möjliga (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:29). Den kunskapsproduktion som sker i arbetet är även format av diskurs, eftersom all kunskap enligt diskursanalys är diskursivt ordnat. Mitt subjekt som forskare har en relation till studien och vice versa. Det vill säga: studiens syfte och urval av material är mina egna initiativ, och genom frågeställningen har jag skapat en kontext för det insamlade materialet. Utsagorna i min undersökning är så kallat ”naturligt förekommande”, de finns och hade funnits utan min påverkan. Men jag har gjort någonting med min empiri, genom att tolka den utifrån en viss metod. Det betyder inte att min tolkning är objektiv, utan den nya kunskapen är färgad av den position jag har i förhållande till undersökningsområdet, en position som är diskursivt formad av utbildning, litteratur, massmedia, etc. (Börjeson, 2003:160,172; Winther Jørgensen & Phillips, 2000:111).

6. Avslutande diskussion

Med diskursanalys som teori och metod har jag lyft fram hur sex olika diskurser vill konstruera manliga förskolepedagogers betydelser i dagspressen. Jag har visat på hur retoriska formuleringar hävdar sanningsenliga verklighetsbeskrivningar och hur fenomenets trovärdighet och seriositet kan betonas.

Vilka betydelser ges då män i barnomsorgen i dagspressen? De positiva betydelserna är ganska många: Om barn saknar män i uppväxten är de manliga förskolepedagogerna en rollmodell, ”en manlig förebild”. Om barn anses omges av stereotypa män är de ”en manlig jämställdhetsförebild”. Manliga förskolepedagoger förstås då som någon slags ersättning för vad barn saknar. Samtidigt som manliga förskolepedagoger normaliserar barns vardag, bidrar de också till att personalgruppen blir mer kreativ då mäns manliga infallsvinklar ser saker på nya sätt. Män i förskolan anses främja nedbrytandet av den könssegregerade arbetsmarknaden. Parallellt med alla dessa betydelser, som sammanfattningsvis kan kallas ”positiva resurser”, anses han vara ett offer för att misstänkliggöras som potentiell pedofil.

De negativa betydelserna är få: Närvaron av män i barnomsorgen kan förstärka könsrollmönster, vilket inte är i linje med tidens jämställdhetsprojekt. Den andra negativa betydelsen, som är mest frekvent av alla betydelser, är att mannen förstås som en förövare. Förövaren anges vara orsaken till att alla män inom barnomsorgen misstänkliggörs, vilket gör att andra män inte söker sig till förskoleyrket.

Det är alltså en diskursiv kamp främst mellan ”problemlösaren Ipremanen” och ”förövaren Svartepetter”. Gemensamt för diskurserna är att män i förskolan positioneras på särskild plats, skilt från kvinnliga medarbetare.

Min analys överrensstämmer i stort sett med Baagøe Nielsens forskning, visserligen för att jag använt hans arbete som modell, men det betyder inte att jag har följt den slaviskt. Några skillnader finns trots allt, till exempel att män kan förstås som risk, inte bara för barn utan även för en jämställdhetssträvan.

Materialet till denna analys är endast ett litet utsnitt av debatten, det är inte allt som finns om manliga förskolepedagoger. Urvalet består endast av papperstidningsartiklar, konfirmerade av databasen Retriever. Andra texter går att finna, till exempel erbjuder *Expressens* nätupplaga en uppsjö av ytterligare artiklar om övergrepp. Ett utvidgat arbete kan rymma utsagor ur statliga rapporter, intervjuer och observationsbaserad forskning om män i förskolan, andra tidningar och yrkestidskrifter, bloggar etc.

Undersökningens kunskapsproduktion och brister

Studien har bland annat medfört kunskap om en förståelse för massmedias makt att framhäva vissa diskurser mer än andra, samt hur diskurser formar identiteter och ”sanningar”. Jag har visat på hur manliga förskolepedagoger inte har en självklar position inom förskolan och hur förståelse av olika subjekt och relationer hänger ihop i en diskurs. Kunskapen om hur diskurser förser subjektpositioner med meningsinnehåll, rymmer även etiska aspekter. På det sätt som diskurser framhäver manliga förskolepedagoger i min empiri, gör någonting med de kvinnliga anställda i barnomsorgen. Är det etiskt försvarbart att framhäva en kategori på bekostnad av en annan? Ur detta hänseende brister mitt material, jag har inte undersökt vad dagspressen förmedlar om kvinnliga förskolepedagoger, utan de finns mer eller mindre implicit med i mitt material som männens motbilder. I en diskursanalys med en annan fokus, till exempel på förskolläraryrollen, skulle kanske subjektpositioneringen av kvinnorna se annorlunda ut.

Slutord

Från detta arbete tar jag med mig ett kritiskt förhållningssätt till hur människor positioneras och vad den positioneringen gör med andra subjekt. I yrkesprofessionen är till exempel synen på barn relevant för vilken roll jag spelar som vuxen förskolepedagog. Ska jag visa för barn att jag som kvinna kan lira fotboll eller ska jag använda fotbollen som en övning i demokrati, samspel och gemenskap? Hur jag än positionerar mig diskursivt, skapar det sociala konsekvenser.

Referenser

Litteratur

- Andersson, Anita (2007). Attraktiva skönhetsoperationer – legitimerande retorik i mediala material. I M. Börjesson & E. Palmblad (Red.), *Diskursanalys i praktiken* (s.102-127). 1. uppl. Malmö: Liber
- Baagøe Nielsen, Steen (2005). Argument för och emot manlig personal i förskolan - linjer i den danska debatten. I M. Nordberg (Red.), *Manlighet i fokus - en bok om manliga pedagoger, pojkar och maskulinitetskapande i förskola och skola* (s. 21-45). 1. uppl. Stockholm: Liber
- Börjesson, Mats & Palmblad (2007). Introduktion. ”Motsatsen till relativism, detta bör vi aldrig glömma, stavas absolutism”. I Börjesson, M. & Palmblad, E. (Red.), *Diskursanalys i praktiken* (s.7-28). 1. uppl. Malmö: Liber
- Börjesson, Mats (2003). *Diskurser och konstruktioner: en sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur
- Connell, Raewyn (1996). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos
- Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan (2002). *Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv - exemplet förskolan*. Stockholm: HLS förl.
- Engström, Kerstin (2008). *Genus & genrer: forskningsanknutna genusdiskurser i dagspress*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2008
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-1590>

Evenshaug, Oddbjørn & Hallen, Dag (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. 2. uppl.
Lund: Studentlitteratur

Skolverket (2006) *Läroplanen för förskolan - Lpfö 98*. Stockholm:
Utbildningsdepartementet. Tillgänglig: 2010-11-04. <http://www.skolverket.se>

Sommer, Dion (2005). *Barndomspsykologi: utveckling i en förändrad värld*. 2., rev.
[och utök.] utg. Hässelby: Runa

Tallberg Broman, Ingegerd (2002). *Pedagogiskt arbete och kön: med historiska och
nutida exempel*. Lund: Studentlitteratur

Tolvhed, Helena (2008). *Nationen på spel: kropp, kön och svenskhet i populärpressens
representationer av olympiska spel 1948-1972*. Umeå: h:ström - Text & kultur

Vallberg Roth, Ann-Christine & Månsson, Annika (2008) *Individuella
utvecklingsplaner för yngre barn i Sverige: Ett kritiskt ämnesdidaktiskt perspektiv*.
Nordisk barnehageforskning, 1.
Tillgänglig: 2010-03-20, <http://www.nordiskbarnehageforskning.no>

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och
metod*. Lund: Studentlitteratur

Wreder, Malin (2007). Ovanliga analyser av vanliga material. Vad diskursteorin kan
göra med enkäter. I M. Börjesson & E. Palmblad (Red.), *Diskursanalys i praktiken*
(s.29-51). 1. uppl. Malmö: Liber

Internetpublicerade referenser

Statistiska Centralbyrån (2008). *Yrkesregistret med yrkesstatistik*. Tillgänglig: 2010-10-
28, http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____133973.aspx

Tidningsstatistik, (2010). *Dagspress*. Tillgänglig: 2010-10-01, <http://www.ts.se>

Svensk dagspress, (2010). *Fakta om marknad och medier*, (se TU pdf-fil). Tillgänglig: 2010-10-01, <http://www.dagspress.se>

Publicerat källmaterial

Citerade tidningsartiklar

Carling, M. Det är både kul och okul att vara sist kvar på dagis. (2005-11-08). *Svenska Dagbladet*, s. 22.

Elva herrar på en förskola – visst går det an. (2005-04-09). *Dagens Nyheter*, s. 16.

Fallenius, A. (2005-10-18). Pojke våldtagen första dagen på nya dagiset. *Expressen*, s.12.

Höök, A. (2009-12-03). De goda männen är många – de behövs. *Aftonbladet*, s. 8.

Jennische, A. (2007-09-29). Förskolorna i Stockholm skriker efter män. *Dagens Nyheter*, s. 22.

Johansson, K. F. (2008-06-24). Behövs fler män inom förskolan. *Expressen*, s. 7.

Lagerblad, A. (2007-09-19, A). Män kan mer än snickra. *Svenska Dagbladet*, s. 22.

Lagerblad, A. (2007-09-19, B). Vi visar barnen att man kan vara kille på olika sätt. *Svenska Dagbladet*, s. 23.

Lerner, T & Lofors, E. (2010-03-17). Fortsätt plugga men med måtta. *Dagens Nyheter*, s. 18.

Mahdi, J & Nilsson, S. (2006-05-18). Krav på skärpt kontroll av förskolepersonal. *Svenska Dagbladet*, s. 28.

Ostergren, J. (2009-11-09). Ingen har fått veta eftersom en treårings ord inte kan vara sanningen. *Expressen*, s. 19.

Taavo, P-H. (2009-12-06). Rädslan för manliga förskollärare är farlig. *Expressen*, s. 4.

Övrigt källmaterial

Morgontidningar

Andrén, S. (2009-08-07). Stockholms skolor larmas om pedofil. *Dagens Nyheter*, s.14.

Bodin, A. (2006-05-27). Misstänkt pedofil släpptes fri av domstol. *Dagens Nyheter*, s.10.

Eriksson, E. (2009, 08-22). Kort sagt. *Dagens Nyheter*, s.38.

Häktad för sexbrott på förskola. (2010-03-27). *Svenska Dagbladet*, s. 15.

Misstänkt pedofil arbetade med barn. (2007-08-19). *Dagens Nyheter*, s.13.

Misstänkt pedofil fick jobb på förskola. (2006-05-16). *Dagens Nyheter*, s.1.

Ringborg, M. (2010-02-21). Danderyd agerar mot övergrepp i förskolan. *Dagens Nyheter*, s.13.

Kvällstidningar

Barn våldtogs på dagis. (2010-03-28). *Aftonbladet*, s.21.

Buskas, E. (2006-03-29). Pedofil jobbade på dagis - 48-åringen misstänks för övergrepp på småpojkar. *Aftonbladet*, s. 6.

Engan, M. (2009-08-13). Låt inte dagispedofilen förstöra ytterligare. *Aftonbladet*, s.29.

Hökerberg, J. (2010-01-23). Hade fel mössa - förlorade sitt jobb - Mats, 40: Jag blev helt tagen. *Aftonbladet*, s. 34.

Moral- panik. (2009-12-18). *Expressen*, s.2.

Mårtensson, M. (2009-12-04). Vi måste avslöja pedofilerna - innan det är för sent. *Aftonbladet*, s. 6-7.

Svärdkrona, Z. (2009-08-22). Pedofilen har blogg om barnen - Kan jobba på förskola - polisen utreder. *Aftonbladet*, s.30.